

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879. Andra Kammaren. N:o 28.

Lördagen den 22 Mars.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes den i förmiddagens sammanträde började öfverläggningen angående Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 3, i anledning af väckta motioner om ändring i 14 § Riksdagsordningen. Om ändring i 14 § Riksdagsordningen.

(Forts.)

Ordet lemnades, enligt förut skedd anteckning, åt

Herr Casparsson, som yttrade: Då hvarje grundlagsförändring redan i och för sig är en ganska allvarsam sak och då Regeringsformen stadgar, att grundlagen skall för hvarje fall efter ordalydelsen tillämpas, torde det till en början vara skäl att tillse, huruvida den princip, motionärerne velat hafva erkänd, verkligen blifvit genom den af dem föreslagna ordalydelsen tillgodosedd.

Den princip, som motionärerne vilja hafva erkänd, är, att hvar och en, som är röstberättigad uti kommunens allmänna angelägenheter, skall äfven hafva valrätt till riksdagsman. Den ene af motionärerne, Herr Borg, har till och med formulerat ett beslut för godkännandet af denna princip, nemligen: »att Riksdagen för sin del måtte tillerkänna *valrätt åt en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man*». Jag vill då se till, huruvida denna princip verkligen blifvit genomförd i det förslag till grundlagsförändring han framställt.

Motionären från Helsingborg har föreslagit, att § 14 Riksdagsordningen skulle erhålla följande förändrade lydelse:

»Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra kronor, eller för listid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tre tusen kronor, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst fyrahundra kronor uppskattad årlig inkomst.»

Således om någon eger fastighet, som är värderad till endast 450 kronor, eller om en person arrenderar en fastighet, som är taxerad till

Om ändring i 2,500 kronor, så är han ej valberättigad, under det en person, som
 14 § Riksdags-
 ordningen. erlägger bevillning för en till 400 kronor uppskattad inkomst, är det.
 (Forts.) Men innehafvare eller arrendator af sådan fastighet är dock röst-
 berättigad inom kommunen. Således har den uppställda principen
 angående den politiska rösträtten icke blifvit här genomförd.

Ännu sämre ställer det sig med det förslag, som motionären från
 Stockholm framlagt. Han föreslår, »att Riksdagen måtte för sin del
 besluta, att, med bibehållande af öfriga bestämmelser, rösträtt och
 valbarhet tillkommer hvar och en, som är uppskattad till fyrahundra
 kronors inkomst, eller till staten erlägger bevillning efter andra ar-
 tikeln i nu gällande bevillningsstadga». Således skulle till exempel
 en sockenskomakare eller en rotesoldat, som är uppskattad till 400
 kronors inkomst, ega valrätt, men en arrendator af ett till 5,500 kronor
 eller till och med 5,900 kronor taxerad hemman icke vara berättigad
 att i riksdagsmannaval deltaga. Motionärerne hafva således begge två
 uppställt en princip, som, så snart den skall tillämpas, så att säga,
 haltar på båda fötterna. Detta angående den formella delen af
 frågan.

Jag öfvergår nu till den materiella delen. Då jag anser att i
 våra grundlagar icke någon bestämmelse tillkommit af en tillfällighet,
 utan att hvarje der förekommande ord och uttryck har sin bestämda
 betydelse, ber jag att få fästa uppmärksamheten vid den skillnad grund-
 lagen uppdrager emellan till exempel Konstitutions-Utskottets och Be-
 villnings-Utskottets befogenhet. Angående Bevillnings-Utskottet säger
 grundlagen bland annat: »Utskottet må derjemte uti bevillningsfrågor
 föreslå hvad det anser billigt och nyttigt». Men i fråga om Konsti-
 tutions-Utskottet låter det något annorlunda, nemligen att Konstitu-
 tions-Utskottet tillkommer att hos Riksdagen föreslå de ändringar uti
 rikets grundlagar, »dem Utskottet anser högst nödiga eller nyttiga»
 etc. Båda Utskotten hafva således att tillse hvad som är *nyttigt*, men
 Bevillnings-Utskottet skall äfven tillse hvad som är *billigt*, under det
 att Konstitutions-Utskottet i stället fått sig ålagdt att pröfva hvad
 som är *nödigt*, och detta till och med förstärkt med tilläggsordet *högst*.
 Det är ju också naturligt, att, då det är fråga om bevillningar och
 skatter, man bör fästa afseende vid hvad som är billigt. Men då
 frågan gäller de konstitutiva grunderna för samhällsbyggnaden, då får
 man låta känslorna fara och i stället hålla sig till realiteter. Jag
 tror därför, att det är skäl att litet grand tillse hvad denna fråga i
 verkligheten innebär. I förbigående vill jag dock först nämna, att jag
 tager mig friheten att kalla motionären från Helsingborg för *motionären N:o 1*
 och motionären från Stockholm för *motionären N:o 2*. Jag gör detta icke
 för att dem emellan uppställa någon gradation af personlighetsbegreppet,
 utan därför att motionären från Helsingborg yttrat sig först och dessutom
 är ensam om sin motion, under det att motionären från Stockholm har
 en kompanjon, så att de äro två om densamma.

Motionären N:o 1 anför, efter den officiella statistiken, att de
 som år 1871 hade politisk valrätt uppgingo till 236,120, under det att
 de som hade kommunal rösträtt utgjorde 463,739. Han vill nu att
alla, som hafva kommunal rösträtt, äfven skola vara berättigade att

välja riksdagsman. Således är här fråga om att skaffa politisk rösträtt åt dessa 227,619 personer, som för närvarande sakna denna rätt eller, med andra ord, att öka de politiskt valberättigades antal med närmare 100 procent. Detta är en ganska allvarsam sak. Jag instämmer till fullo med motionären derutinnan, att siffrorna sedan sagda tid något ändrat sig, men, liksom motionären, tror jag dock, att »proportionen mellan de kommunalt och de politiskt röstberättigade sannolikt är ungefär densamma, som ofvan anförda siffror angifva». Jag har äfven sökt göra ett öfverslag öfver huru tillökningen uti de politiskt röstberättigades antal enligt motionärens förslag skulle gestalta sig, särskildt för städerna och särskildt för landsbygden. Jag har begagnat samma källor som motionären, nemligen valstatistiken för år 1872 och Statistiska byråns berättelse rörande kommunala rösträtten år 1871. Enligt dessa källor voro i städerna endast 29,147 personer valberättigade, under det att 98,205 personer hade kommunal rösträtt. Således skulle genom ett bifall till motionärens förslag, såsom han tänkt sig detsamma, de politiskt röstberättigades antal i städerna ökas med 69,058 personer eller 236,9 procent. Det är aldeles påtagligt, att denna tillökning ganska snart skulle förändra Andra Kammarens sammansättning i fråga om representanter för städerna, i synnerhet om motionärens förutsättning är riktig, att de under strecket stående äro mycket lifvade för och vuxna att deltaga uti de politiska angelägenheterna. Nu tror jag visserligen, att en och annan här ej skulle tycka illa om en sådan förändring i Kammarens sammansättning hvad städerna beträffar, men jag tror dock, att han skall komma att ändra åsigt, då jag nu går att visa, huru förhållandet i detta fall komme att gestalta sig inom landskommunerna. År 1871 utgjorde hela antalet politiskt röstberättigade inom landskommunerna 206,973, under det att de, som der hade kommunal rösträtt, uppgingo till ett antal af 365,534. Således skulle, om motionärens förslag bifölles, de förres antal komma att ökas med 158,561 personer eller 76,6 procent. En sådan tillökning skulle, under samma förutsättning som förut, nemligen ett lifligt intresse hos de *under* strecket stående att få begagna sig af den politiska rösträtten, åstadkomma en betydlig förändring inom Andra Kammaren äfven i afseende å landsbygdens representanter, i synnerhet om de, som nu stå *öfver* strecket, hädanefter visa samma brist på intresse för valen som de hittills gjort. Enligt den officiella valstatistiken utgjorde nemligen antalet politiskt röstberättigade, som deltagit i riksdagsmannavalet för landsbygden till Andra Kammaren 1872 $16\frac{1}{10}$ procent och 1876 $16\frac{7}{10}$. Hela tillökningen under dessa år uppgick således till endast 0,6 procent.

Vi skola nu se till, huru förhållandet gestaltar sig inom de olika länen. Jag ber om ursäkt för att jag nu kommer med många siffror, men jag tror att frågan behöfver en sifferutredning. Det visar sig då, att, om motionen bifölles, de nya politiskt röstberättigades antal skulle öfverskjuta de nuvarande röstberättigades antal: inom Kopparbergs län med 149 procent, inom Malmöhus län med 120 procent, inom Södermanlands län med 116 procent, inom hvarterdera af Stockholms och Örebro län med 104 procent och inom Gotlands län med 100 procent. Uti sex län skulle tillökningen komma att vexla emellan

Om ändring i
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Om ändring i 75 och 100 procent. Dessa län äro: Vesternorrlands med 95, Öster-
 14 § Riksdags-götlands med 91, Kristianstads med 86, Upsala med 85, Gefleborgs
 ordningen. med 79 och Göteborgs med 76 procent. Uti åtta län, Vermlands,
 (Forts.) Vestmanlands, Blekinge, Jemtlands, Vesterbottens, Hallands, Elfs-
 borgs och Skaraborgs, skulle tillökningen komma att utgöra emellan
 50 och 75 procent. Och slutligen skulle den uti fyra län icke uppgå
 till fullt 50 procent, nemligen uti hvardera af Kronobergs och Kalmar
 län 46 procent, uti Jönköpings län 35 procent och uti Norrbottens
 län 32 procent. Således tror jag, att man är fullt berättigad till det
 påståendet, att ett antagande af detta förslag skulle i ganska väsentlig
 grad kunna förändra Andra Kammarens sammansättning. Jag påstår
 därför visst icke, att detta skulle inträffa genast, men i en fråga sådan
 som denna får man icke allenast se på den närmaste tiden, utan äfven
 på framtiden; och i framtiden tror jag att min förutsättning skulle
 komma att besannas.

Är då en sådan förändring i Andra Kammarens sammansättning
 »högst nödig»? Jag har i allmänhet icke tillhört majoriteten i denna
 Kammare, utan tvärtom funnit mig föranlåten att mången gång upp-
 träda mot densamma. Det vitsordet torde dock kunna lemnas mig, att
 jag aldrig smickrat denna majoritet; men framställde man till mig den
 frågan, huruvida en förändring i Andra Kammarens sammansättning
 vore högst nödig, skulle jag dertill svara ett obetingadt nej. Ehuru
 icke tillhörande landtmannapartiet, tillhör jag dock Sveriges landtmän,
 och jag tror icke, att de svenska landtmännen gjort sig förtjente af,
 att den makt, som för 13 år sedan lades i deras händer, skulle nu
 delas på ett *sådant* sätt, som här blifvit föreslaget.

Detta beträffande frågan, huruvida förändringen är *nödig*. Då
 jag sedan uppställer den frågan, huruvida förändringen är *nyttig*.
 ber jag att få vända mig mot de skäl, som i detta afseende blifvit af
 motionären N:o 1 anförda. Han säger nemligen: »I fall detta förslag
 har lyckan att vinna Riksdagens och Kongl. Maj:ts bifall, skall det
 utestänga möjliga socialistiska och kommunistiska anlopp» etc. Såvidt
 jag kan påminna mig, är detta första gången som kommunistiska och
 socialistiska eldbränder blifvit, såsom motiv för en grundlagsförändring,
 utkastade i den svenska Riksdagen. Jag är motionären tacksam, att
 han gjort detta, ty det skadar icke att taga saken i betraktande. Men
 för min del får jag erkänna, att jag i detta hänseende hyser ingen
 fruktan. Mot dylika eldbränder har den svenska samhällsbyggnaden
 en mycket god brandbotten, nemligen de stora, djupa och vidsträckta
 lager, som utgöras af landets jordegande befolkning. Ty den svenska
 jorden är icke saulad på några få händer, utan delad på många, och
 det är denna grund, som åt den svenska samhällsbyggnaden ger dess
 fasthet. Dessa starka mellanlager hafva hittills visat sig kunna bestå
 mot anlopp uppifrån; och jag hyser intet tvifvel om, att de icke äfven
 skola bestå mot de anlopp, som möjligen kunna komma nedifrån.

Motionären åberopar historien och erfarenheten. Detta är två
 mycket goda auktoriteter att åberopa; och äfven jag brukar under-
 stundom göra det. Men jag frågar honom då: har erfarenheten verk-
 ligen visat, att en utsträckning af valrätten kunnat förhindra dylika
 kommunistiska och socialistiska anlopp? Låtom oss hemta ett exempel

från Frankrike, der allmän rösträtt sedan år 1848 varit tillämpad. Om ändring i Det är då att märka, att 1848 års revolution till en början framgick¹⁴ § Riksdagsordningen. just från ropen om valreform. Den 5 Mars nämnda år proklamerade den provisoriska regeringen allmän rösträtt: tre månader derefter egde det stora kommunistupploppet rum, som, beträffande spillandet af menniskolif, kan jemföras med det första kejsardörets rangerade bataljer. Sedan den allmänna rösträtten i 23 år varit tillämpad, egde det socialistiska uppror — kommunupproret 1871 — rum, hvilket i råhet sätter oss tillbaka till Nya Zeelands ståndpunkt. Erfarenheten i Frankrike har således alldeles icke gifvit något stöd åt motionärens påstående. Angående förhållandet i Tyskland, der äfven en utsträckt valrätt råder, behöfver jag endast hänvisa till den i fjor antagna socialistlagen och till den i år framlagda, ehuru afslagna »munkorgslagen». Lätom oss taga exempel från närmare håll, från Danmark. Jag sammanträffade för några år sedan med en dansk jordegare, som egde mycket inflytande och förtroende i sin ort, fast han naturligtvis icke dugde till riksdagsman. Jag frågade honom: »Hur kommer det sig att allmogerepresentanterne i den danska riksdagen äro så» — jag tror jag sade — »venstervridna», ehuru jag naturligtvis icke använde detta ord i någon förringande mening; jag tillade ock, att min erfarenhet om de svenska allmogerepresentanterne i Riksdagen var alldeles motsatt. »Jo», svarade min sagesman, »det kommer af den allmänna rösträtten. Dessa allmogerepresentanter känna, att de hafva under sig husmännen och arbetarne, hvilka här i allmänhet hysa socialistiska åsichter, och skulle de ett ögonblick vågra att gå i den riktning, valmännen angifva, känna de, att de i samma ögonblick skulle blifva undanträngda af andra. Det är således den *politiska självbevarelseinstinkten*, som drifver dem, men icke deras egna radikala åsichter.» Detta var hans uppfattning; och han var en person, som egde mycken erfarenhet, och som blödt och lidit för sitt land under striden för dess frihet. Så förhåller det sig, så vidt jag känner, med historiens erfarenhet.

Motionären N:o 1 säger vidare, att förslaget, om det antoges, skulle »*tillföra fosterlandet nya politiska krafter*». Men när man ser, huru han tänkt sig, att dessa politiska krafter skola verka, förefaller saken litet besynnerlig. Å sidan 8 i sin motion säger han nemligen: »Man invänder mot beviljandet af politiska rättigheter åt dem, att de, hvad Andra Kammarrens tillsättande angår, skulle erhålla ett allt för stort inflytande och kanske sjelfve der till en stor del komma att representera; men en dylik farhåga saknar stöd af erfarenheten; ty det har visat sig i alla stater, hvarest den politiska makten hvilat på en bred folklig grundval, att folkrepresentanter mycket sällan väljas bland de mindre förmögne, utan nästan alltid bland dem, som, jemte mera bildning, ega större förmögenhet, eller bådadera». Men på hvad sätt skulle då dessa nya politiska krafter, som skulle tillföras fosterlandet, komma att verka? Kanske endast genom att skrifva valsedlar. Detta toge dock icke i anspråk mycket stor politisk kraftansträngning; och jag antager dessutom, att vänner alltid skola finnas, som välvilligt tillhandahålla skrifna eller tryckta valsedlar, så att de i det fallet icke behöfva göra sig mycket besvär. Således

Om ändring i skulle kraftyttringen väl egentligen bestå i att lemna fram valsedlarna.
 14 § Riksdags-*Ja, detta blir onekligen en öfning för musklerna, men för dem, som*
ordningen. stå under strecket, tror jag icke denna öfning är af så stor betydelse,
 (Forts.) *enär de icke sakna tillfälle att på annat och bättre sätt använda sin*
muskelkraft.

Till slut säger motionären, att »detta skulle bringa Sveriges politiska tillstånd i jernhöjd med Norges och Danmarks». Förmodligen menar han då, att vi för närvarande befinna oss *under* det politiska tillståndet i Norge och Danmark. Ja, mine herrar, det vore en sorglig sak, om Sverige, som under sekler vetat bevara sin frihet och haft nog deraf att kunna meddela äfven åt andra, der det behöfts, om det skulle, beträffande det politiska tillståndet, befinna sig under sådana länder, som åtnjutit politisk frihet, det ena några och sextio, det andra trettio år. Jag vill lika litet som talaren från Karlstad på förmiddagen ingå i en jemförelse mellan Sverige och Norge i detta hänseende och skall derföre blott nämna, att, om man mäter det politiska tillståndet efter antalet valberättigade, så voro, efter Sveriges officiella valstatistik för år 1872, i Sverige af hela folkmängden valberättigade 5,9 procent, men i Norge 1870 endast 4,8 procent. Oaktadt census är i Norge lägre än i Sverige, är således antalet politiskt valberättigade större i Sverige än i Norge, till följd af de olika förmögenhetsvilkoren i de tvenne länderna.

Hvad Danmark beträffar, tror jag icke att det kunnat undgå någon, som sammanträffat med tänkande danske män, att ett allmänt och djupt vemod hvilat öfver dem beträffande Danmarks så väl inre som yttre politiska förhållanden. Att då säga, att Sverige skulle befinna sig under Danmark i politiskt hänseende, detta är ett underkännande af vårt lands ställning, hvaremot jag, såsom svensk representant, måste på det bestämdaste protestera. Här i Sverige har man icke någonsin bevittnat, att den ena Kammaren gång på gång blifvit af regeringen upplöst och hemskickad, och detta under bifall af den tänkande delen af nationen, så vidt man nemligen får anse pressen vara ett uttryck af den upplysta meningen i landet. Ett sådant skådespel hafva vi aldrig bevittnat, och gifve Gud att vi aldrig måtte få bevittna det! Nej, vi behöfva aldrig lyfta oss till politisk jernhöjd med Danmark; vi stå *öfver* det.

I motionen förekomma äfven ett par andra yttranden, som jag, i egenskap af en svenska folkets representant, icke kan lemna aldeles oanmärkta. Motionären säger på sidan 7 i sin motion: »förnuftet kräfver, att alla med nämnda egenskaper» — det vill säga myndig och välfrejdad — »böra deltaga i stiftandet af de lagar, de äro skyldige att lyda»; men på nästa sida säger han: »jag skulle ej tveka att föreslå den politiska rösträttens utsträckning till hvar och en myndig och välfrejdad samhällsmedlem», det vill säga att göra hvad han anser att »förnuftet kräfver», »men enär», säger han vidare, »denna åsigt ännu icke inträngt i det allmänna medvetandet och sålunda, om den blefve tillämpad, säkerligen skulle väcka missnöje och möta ett afgjordt motstånd i landet, vill jag inskränka mig» etc. Det vill säga: hvad förnuftet kräfver, det skulle hos svenska nationen väcka missnöje och möta ett afgjordt motstånd. Svenska nationen skulle således vara

oförnuftig! Nej, det är icke så, den är icke oförnuftig; och om så vore förhållandet, vore det icke skäl att utsträcka valrätten, utan snarare att inskränka densamma. Så illa står det dock icke till. Svenska folket är icke ett oförnuftigt folk; och följaktligen äro antingen premisserna eller konklusionen origtiga.

Motionären talar vidare om personlighetsprincipen och dess inflytande och säger, »att denna personlighetens storartade strid med och seger öfver materien spåras äfven i vår historia». Om man här får taga ordet »spåras» i samma mening som kemisten, då han vid en kemisk undersökning upptäcker »spår» af ett ämne, så måtte motionären icke upptäckt mycket af denna »personlighetens storartade strid och seger»; men jag hoppas, att han tager ordet i en vidsträcktare mening. Motionären säger vidare: »Visserligen har striden hos oss alltså varit långvarigare, segern mera svårvunnen än hos de flesta andra, af naturen mera gynnade folk, emedan vårt lands nordliga läge och glesa befolkning har med sig mera mörker och köld i andligt afseende, än hvad fallet är med nämnda nationer». Menar han härmed, att personlighetsprincipen icke har blifvit tillämpad på den politiska valrätten i Sverige, så vill jag erinra derom, att äfven hos långt mera af naturen gynnade nationer än vår den icke blifvit det ens så mycket som hos oss. I Holland till exempel, der man visserligen kan tala om dimmor, men icke om »mörker och köld», är census för valrätten satt till en inkomstskatt af 30 kronor, olika i de olika provinserna. I Belgien skall man betala en inkomstskatt af 30 kronor för att vara valberättigad, under det att man här i Sverige icke behöfver betala mer än 5 kronor. I Italien, ett af naturen ännu mycket mera gynnadt land än Holland och Belgien, är census bestämd till en skatt af nära 29 kronor. I Portugal, ett land som, ehuru jag annars icke i politiskt hänseende vill åberopa det såsom mönster, dock är mycket gynnadt af naturen, fordras för valrättens utöfvande 4 kronors skatt till staten, men för att vara valbar 16 kronors. I alla dessa af naturen långt mera gynnade länder än Sverige är valrätten således icke på långt när så utsträckt som i Sverige.

Motionären talar om »mörker och köld i andligt afseende» och ställer detta tillsammans med personlighetens strid. Jag får dock bekänna, att just i det afseendet vet jag icke något folk, som så skattat till personligheten som det svenska. Under påverkan af de store män, som under forna tider ledt svenska folkets öden, har från detta, såsom motionären säger, i mörker och köld försänkta folk dock utstrålat ett ljus så bländande och en värme så lifgifvande, att två och ett halft sekel ännu icke förmått förblekna eller förflygtiga densamma.

Jag tror således icke, att under sådana förhållanden motionären haft skäl att göra oss till ett slags andliga eskimåer eller samojeder — åtminstone vill jag deremot protestera.

I sammanhang med personlighetsprincipen ber jag att i förbigående få upptaga ett yttrande af en talare från Göteborg på förmiddagen. Han åberopade Geijer — jag har också ibland en svaghet att åberopa Geijer — och sade, att Geijer hyllade personlighets-

Om ändring i principen i sin fulla utsträckning. Jag erkänner, att han i sina »tre
 14 § Riksdags- föreläsningar» helt och hållet hyllar personlighetsprincipen; men han
 ordningen. hyllar den blott med afseende å primärförsamlingar för val af elektorer.
 (Forts.) För så väl desse, som för representanterne uppställer han fordran af
 en så kallad »förstärkt personlighet», men kan då ej finna någon
 annan allmän norm än en *större förmögenhet*. Det kan jag tryggt
 påstå, att han icke tänkt sig personlighetsprincipen tillämpad i samma
 utsträckning som motionärerna. Geijer ville från valrätt undantaga
 ej blott qvinnan — men äfven religionsläraren, och han tvekar huru-
 vida icke samma undantag borde gälla äfven för läraren vid läroverken.
 Huruvida han, om han nu lefvat, skulle, i likhet med talaren, velat
 utsträcka den politiska rösträtten äfven till qvinnan, det är en sak,
 som vi kunna lemna å sido. Geijer behöfver icke några kommenta-
 torer till hvad han tänkt, om han nu lefvat; och det är därför för-
 sigtigast att icke inlåta sig derpå.

En talare på kalmarbänken fälde några yttranden, som jag hade
 ämnat besvara, men då han slutade med att underrätta oss om, att
 han vore illamående, vill jag icke till besvarande upptaga hans ord,
 fullt öfvertygad, att han skulle handla mot mig på samma sätt, om
 jag gjorde ett liknande erkännande. Han meddelade den upplysningen,
 att frågan i Första Kammaren fallit med några och 80 ja mot några
 och 20 nej, hvilka afgåfvos för återremiss. Jag ber med anledning
 häraf få erinra, att i fjor egde votering rum i denna Kammare i
 samma fråga, och slutade då med 60 ja mot 20 nej, som yrkade
 återremiss.

Jag skall nu med några få ord beröra motionären N:o 2. Han
 har anslagit en mera humoristisk ton, som jag ganska väl förstår att
 uppfatta. Han säger nemligen: »Skulle man här kunna få stadgadt,
 att ingen får anses värdigt kunna uppbära ett domareembete, som icke
 väger minst tio pund? Skulle det anses förnuftigt, om man sökte få
 den bestämmelsen införd i Riksdagsordningen, att ingen svensk med-
 borgare, han vare för öfrigt huru rikt utrustad med intelligens och
 vetande som helst, i Riksdagen kunde få säte och stämma, om icke
 naturen gifvit honom en längd af sex fot?» Säsom herrarne beha-
 gade finna, har motionären här skämtat. Detta händer stundom äfven
 mig; men jag vet icke med mig, att någonsin hafva skämtat med
 rikets grundlagar, och jag skall icke göra det nu heller. Men då
 motionären efter detta uttalande kommer till den slutsats, att han vill
 nedsätta census till 400 kronor, så frågar jag, om icke, från hans
 ståndpunkt sedt, detta är precis detsamma som att säga, att ingen
 skulle kunna uppbära domarevärdigheten, som icke väge *fem* pund,
 eller hafva säte i riksförsamlingen, som icke hölle *tre* fot i längd.
 Jag medgifver gerna, att i praktiskt hänseende ett sådant stadgande
 icke skulle mycket betyda; men från det teoretiska betraktelsesätt,
 motionären uppställt, förefaller det mig verkligen litet underligt.

Motionären talar vidare om de »*politiskt rättslöse*». Som jag
 varit politiskt rättslös ända till nära 40 års ålder, kan jag härom tala
 af egen erfarenhet. Motionären säger: »Att tillämpa likställighetens
 grundsats i afseende på *skyldigheter*, men icke göra det i afseende på
rättigheter, är ett tillvägagaende, som alstrar känslor af förtryck, och

der förtryckta finnas, der lära desse ej kunna undgå att tänka på att det äfven finnes förtryckare». Men jag får bekänna, att när jag tillhörde de »politiskt rättslöse», kom jag aldrig att tänka på den saken. Det föll mig icke in att Rikets Ständer vore några förtryckare, utan jag var i allmänhet ganska tillfredsstäld med deras åtgöranden och ansåg att de skötte statens angelägenheter ganska väl, och hände det någon gång, att jag var af annan mening, tänkte jag, att »icke lär det gå bättre, om jag kommer med» — och jag anser mig dock icke vara mera anspråkslös än det stora flertalet.

De anmärkningar, jag i formelt hänseende mot förevarande motioner framhållit, göra dem för mig oantagliga, emedan den princip, på hvilken man velat bygga förslaget, visat sig vid tillämpningen ohållbar. Motionerna ingifva äfven i andra hänseenden så stora betänkligheter, att jag, för min del, anser Konstitutions-Utskottet hafva handlat fullt rätt, då det hemställt om afslag å dem.

Jag instämmer således i Konstitutions-Utskottets hemställan och yrkar bifall till densamma.

Herr Wieselgren: Äfven jag instämmer i den siste ärade talarens yrkande. Jag hör till dem, som neka, att den politiska valrätten är en allmänt mänsklig rätt; jag anser den vara en rätt, som samhället sjelft skapar och icke bör gifvas åt någon utan garantier för dess förnuftiga användning. Men jag kan icke fatta, huru de, som anse denna valrätt såsom en rent personlig rätt, kunna söka undanskjuta den åsigt, som af en talare på samma bänk, på hvilken jag har äran sitta, under förmiddagen framstälts, nemligen att valrätt borde tillerkännas äfven qvinnan. Jag kan icke förstå annat än att det blir högst inkonseqvent af dem, som fatta valrätten som en allmänt mänsklig rätt, att vilja hafva denna rätt utsträckt för mannen, men på samma gång neka qvinnan den. Följderna af ett sådant förfaringssätt blifva ju ganska besynnerliga. Jag tänker mig t. ex. en högt bildad, förmögen, framstående, myndig och aktad qvinna, en författarinna t. ex., som gjort sig känd öfver hela världen, som bidragit till lösningen af en mängd af samhällets viktigaste frågor — ja, hvarför icke äfven statsrättsliga? — samt derigenom gjort sig aktad såsom en verklig auktoritet. Huru kan man från antyddt hållet förklara mindre maktpåliggande eller rent af förvägra en sådan qvinna valrätt, under det man med iver söker förvärfva denna rätt åt den man, hvars insigter och begåfning som nogast sätter honom i stånd att tjena förutnämnda qvinna genom att köra hennes hästar eller springa hennes ärenden? Jag för min del finner detta högst besynnerligt; det kan icke ligga någon konsekvens i att säga: i kraft af en allmänt mänsklig rätt kräfvat vi valrätt för hvilken *man* som helst, som skattar för en inkomst af 400 kronor — men frågan om valrätt för *qvinnan*, den må komma före en gång i framtiden, derpå behöfva vi icke på länge tänka. Ett sådant sätt att resonnera synes mig, efter min uppfattning af saken, föga försvarligt.

För öfrigt har jag ännu en anmärkning att göra. Man har från majoritetens sida uttalat sig för bifall till motionerna. Som den siste ärade talaren på ett ganska tydligt sätt ådagalade, ligger i bifall till

Om ändring i
14 § Riksdags-
ordningen.

(Forts.)

Om ändring i
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

dessa motioner en förflyttning af den politiska makten i landet från den samhällsklass som nu har den till en annan. Det är visserligen mycket generöst af förstnämnda samhällsklass att utan minsta svårighet vilja gifva från sig sin politiska myndighet; men, huru generös dess stämning än må vara, förefaller mig dock, som borde han böra betänka sig två gånger, innan han gifver en sådan gifva. Jag kan nemligen icke tänka mig annat än att den samhällsklass, som på grund af nu gällande Riksdagsordning fått den politiska makten i sina händer, måste känna sig hafva några särskilda uppgifter att i denna sin ställning lösa. Har den sådana -- då frågar jag: äro de redan lösta? Jag tror, att majoriteten i denna Kammare skall svara *nej* på den frågan. Nå väl -- jag tar icke nu från *min* ståndpunkt i betraktande, huruvida det skulle vara bra eller icke bra, om ifrågavarande klass lemnade ifrån sig sin makt; -- jag ser saken uteslutande från dess egen synpunkt; och då måste jag säga, att en samhällsklass, som fått den politiska makten i sina händer, som anser sig ega viktiga politiska uppgifter att lösa, men som *ännu icke har löst dem, kan icke* -- jag säger det med betänkt överläggning -- *kan icke* lemna denna makt från sig utan att handla *lättsinligt*.

Endast för att uttala denna min uppfattning af frågan från majoritetens egen synpunkt, har jag begärt ordet. Hvad sjelfva saken angår, förenar jag mig, såsom jag redan sagt, i det yrkande, som af den näst föregående talaren framstälts, om afslag å motionerna och bifall till Utskottets utlåtande.

Herr Halldin: Jag erkänner ganska villigt, att en så pass genomgripande reform i representationsförordningen, som den nu föreslagna, kan medföra ganska många betänkligheter. Utskottet har också funnit ett par sådana. Utskottet säger bland annat, att den nu gällande representationsordningen egt bestånd en så kort tid, att det kan vara betänkligt att redan nu ändra den. Vidare säger Utskottet, att man icke vet, hvart det kan leda, om en förändring i detta hänseende vidtages. Äfven jag har härutinnan icke någon bestämd öfvertygelse; ej heller för min ringa del tilltror mig att kunna förutsäga följderna eller följderna af ett bifall till motionärernes förslag. Jag vågar därför icke heller göra något yrkande, likasom jag icke heller vill bestämt uttala, för hvilketdera förslaget jag i närvarande fall skall gifva min röst, synnerligen då härtill kommer frågan om personlighetsprincipen. Men gälde det att rösta emellan en nedsättning till 400 kronor och en nedsättning till 600 kronor, så skulle jag möjligen vara mera böjd för det senare alternativet än för det förra.

En talare från Karlstad yttrade i förmiddags, att endast den som hade en inkomst af 800 kronor om året hade öfvervunnit de »första lefnadsbekymren» och sålunda då först egde tid och intresse att egna åt det allmänna. Många af Kammarens ledamöter tycktes dela denna åsigt, att döma af de iustämmanden, som kommit denne talares anförande till del; och kanske har samma åsigt äfven legat till grund för nuvarande bestämmelse i grundlagen angående valrätt till denna Kammare. Men då fråga blifver om skyldigheter till staten, då uppställer man icke längre den siffran, utan då är det nog med att i in-

komst hafva endast 400 kronor för att hafva öfvervunnit de första lefnadsbekymren, i stället för 800. Min öfvertygelse är dock, att, om en person med 400 kronors inkomst om året anses så kvalificerad, att han kan och *bör* erlægga direkt skatt till staten, det vill säga fullgöra en sin *skyldighet* såsom statsmedlem, så bör han äfven på samma gång vara kvalificerad att utöfva sin *rättighet* såsom statsborgare att välja till denna Kammare; för det senare — rättigheten — bör ej, såsom nu, fordras dubbelt så stor inkomst som för det förra — skyldigheten. Någon rättvisa att af detta skäl utesluta honom från den politiska rösträtten och låta denna bibehållas med 800 kronors inkomst anser jag ej förefinnas. De som hysa den åsigten, som talaren på karlstadsbänken gjorde, synas mig derför motsäga sig sjelfve eller, för att begagna den ärade talarens egna ord om de med honom olika tänkande, »icke veta hvad de göra». En sådan anmärkning synes mig med långt större skäl kunna riktas mot dem, som i likhet med honom begå den inkonsekvensen att för utöfvandet af en allmänt medborgerlig rättighet fordra en dubbelt så hög inkomst, som för fullgörandet af en allmänt medborgerlig skyldighet.

Om ändring i
 § 14 Riksdags-
 ordningen.
 (Forts.)

Herr Axell: Ehuru jag — för att begagna ett uttryck af talaren på upplandsbänken — instämt med motionären N:r 2 och ehuru jag till viss del önskar framgång äfven åt motionärens N:o 1 förslag, sträcker sig mitt kompaniskap dock icke så långt som till de grunder, på hvilka motionärerne stödt sina förslag. Jag är nemligen icke, såsom de, fullt öfvertygad om det praktiskt olämpliga i allmänhet af en politisk census. Lika litet vill jag obetingadt vara med om att, i likhet med Herr Borg och efter honom Herr Hedlund, lägga personlighetsprincipen till grundval för vårt politiska statsskick. Jag erkänner nemligen icke, att det är en ovilkorlig *personlig* rättighet att taga del i representationen. Men för mig finnes ett annat skäl för bifall till motionerna, hvilket är så mycket mera bestämmande. Jag har hemtat detta skäl från min åsigt om det nyttiga och nödvändiga derutinnan, att hvarje större materiell intresse eger sina målsmän i representationen. Och ju större detta materiella intresse är, desto kraftigare bör det vara representeradt. Detta, mine herrar, är det skäl, hvarpå jag grundar min önskan om en förändring af § 14 i Riksdagsordningen.

Det kan icke undgå att hos en hvar, som tänker på saken, väcka förvåning, att, när vår nuvarande Riksdagsordning gör skattebeloppet till staten till rämärke för politisk myndighet, en arbetare, som visserligen icke är fastighetsegare men dock skattar två à tre gånger mera till staten än en sådan, han saknar rösträtt till Andra Kammaren, under det att fastighetsegaren har densamma. Skälet, hvarför en sådan bestämmelse inkom i Riksdagsordningen, finnes i korthet angifvet i de motiv af Hans Excellens Friherre De Geer, som åtföljde Kongl. Maj:ts förslag till ny Riksdagsordning, gifvet den 5 Januari 1863, sidan 14. Det lyder sålunda: »Med afseende derpå, att egandet af fastighet i allmänhet kan antagas dels utvisa en mera tryggad och oberoende ställning än den vanliga daglönarens, äfven om denne för tillfället eger en god förtjenst, och dels medföra ett stort intresse för samhällets förkofran och välgång, hvarigenom äfven en ringa fastig-

Om ändring i hets värde kan betydligt ökas, har likväl valrätten blifvit till förmån
 14 § Riksdags- för fastighetsegare längre, än i fråga om andra, i förhållande till skatte-
 ordningen. bidragens utsträckt, i det ett så lågt fastighetsvärde som 1,000 rdr rmt
 (Forts.) ansetts böra medföra valrätt såväl på landet som i stad». Jag vill
 icke inveckla mig i några försök att gendrifva denna åsigt, men jag
 vill hafva här uttalat, att jag icke erkänner densamma såsom fullt be-
 fogad samt att jag alltid måste betrakta det såsom en stor orättvisa
 mot den arbetande klassen och såsom en alltför stor förmån för fastig-
 hetsegarne, att de förre icke hafva rösträtt, ehuru de kunna betala
 dubbla eller tredubbla afgifter till staten mot hvad fastighetsegaren
 gör. Anledningen åter, hvarför den hemlöse arbetaren blifvit ute-
 stängd från delaktighet i vårt politiska lif, återfinnes sidan 62 i en
 skrift, som bär titel »Några ord till försvar för det hvilande representa-
 tionsförslaget af L. D. G». Jag tillåter mig att, då dessa ord på det
 närmaste sammanhånga med de förslag, som nu föreligga Kammar-
 en till behandling, in extenso uppläsa dem. Författaren yttrar: »Såväl
 vår nuvarande riksdagsordning som det hvilande förslaget lida af det
 gemensamma väsentliga framtidsfelet, att helt och hållet utestänga
 den egentliga arbetaren, som, utan eget kapital eller högre intelligens
 i sin arbetsprodukt, hufvudsakligen är inskränkt till sin fysiska kraft.
 Detta vore måhända icke något fel af betydenhet, om det till hela
 den utsträckning, som af teoretici ofta antages, vore en sanning att
 den representation är den bästa, som i sig innesluter de bästa repre-
 sentanterne. Men det är visserligen icke nog, att representanterne äro
 i sig sjelfva förträffliga menniskor och utrustade med en representants
 yppersta egenskaper. De måste äfven hafva folkets förtroende och
 hafva just detta förtroende att tacka för sitt uppdrag. Ett folk vill
 likasom hvarje enskild hafva sitt ord med i laget vid afgörandet af
 sina angelägenheter och nöjer sig icke med, att de skötas väl af an-
 dra. Ingen afsäger sig gerna helt och hållet den makt, han känner sig
 ega. Nu är visserligen intelligensen den största makten i samhället,
 men den numeriska öfvervigten får icke heller lemnas ur räkningen;
 och en otrygghet hvilat alltid öfver det samhälle, der en stor makt
 står utom den krets, inom hvilken rättigheterna finnas. Denna fara
 kan dock sällan, utan en ännu större, på en gång afhjelpas. Ännu sy-
 nes dock den fara, som kan uppkomma af den egentliga arbetsklassens
 utestängande från politiska rättigheter, hos oss mera aflägsen än i de
 flesta andra länder, till en del i följd af vår jmförelsevis ringa stads-
 befolkning, men förnämligast derigenom, att vi uti vårt bondestånd
 ega en redan i representationen, såväl den nuvarande som den före-
 slagna, inrymd förmedling mellan det fysiska arbetet samt kapitalet
 och intelligensen. Det är därför att hoppas, att denna fråga icke skall
 blifva brännande för oss förr än hennes tillfredsställande lösning blifvit
 funnen i andra länder, der hon redan står åtminstone på tänkarnes
 dagordning. Men för att icke påskynda en tryckning nedifrån och
 för att kunna beherska dess rörelser när den kommer — och en gång
 kommer den — är nödvändigt att gifva representationsrätt åt så stor
 numerisk styrka, som utan våda kan ske, och att göra detta på ett
 sådant sätt, att åtminstone icke hela kategorier af de representerade
 finna sig, af missnöje med en orättvis fördelning, manade att ingå

förbund med den utestängda mängden. Det är i detta afseende som vi tro, att det hvilande förslaget eger ett af sina icke minst viktiga¹⁴ Om ändring i § Riksdagsordningen. företräden framför nu gällande Riksdagsordning».

(Forta.)
Den illustre författaren har i detta fall, som i så mycket annat, enligt min äsigt fullkomligt rätt, särdeles derutinnan, att han påpekat att vi i vårt bondestånd eller, såsom det numera kallas, vår hemmansegareklass ega en redan i representationen inrymd förmedling mellan det rena arbetet å ena sidan och kapitalet samt intelligensen å den andra. Man kan nemligen icke neka, att denna hemmansegareklass i många viktiga frågor är en naturlig målsman för de arbetande klasserna. Jag vill i det hänseendet endast erinra, att i afseende på de indirekta skatterna arbetarnes och hemmansegarnes intressen äro desamma, äfven om de förre träffas hårdare af dessa skatter än de besutne hemmansegarne. Likaledes måste i afseende på måttet af en utsträckt värnpligt deras betänkligheter i närmaste mån sammanfalla. Men det finnes flera andra lika viktiga frågor som dessa tvenne, der hemmansegarnes och de arbetande klassernas intresse äro alldeles mot hvarandra stridande. Hvad t. ex. de direkta skatterna angår, måste hemmansegaren tydligen önska att dessa bestämmas så, att det fasta kapitalet, jorden, af dem icke träffas hårdare än det rörliga kapitalet eller inkomsten af arbete. Likaledes är tydligt, att hemmansegaren, såsom sådan, måste i det längsta vilja undandraga sig att gifva bevilning för den inkomst af sitt arbete och sitt rörliga kapital, hvilken nuvarande bevilningsförordning lemnar skattefria. Arbetarne deremot måste å sin sida yrka, att räntan å det fasta kapitalet, såsom varande af värdefullare art än inkomsten af löst kapital, tjänst eller arbete, måtte träffas hårdare af beskattningen än den senare. Likaledes måste det ligga i arbetarens intresse, att jordbrukarens inkomst af personligt arbete icke blir mera skattefri än hans egen. Hvad angår arbetsprisen är det också alldeles uppenbart, att den jordbrukande klassen måste anse det för en lycka för sig, om de hållas nere, då deremot arbetarne måste anse det med sin fördel öfverensstämmande att de hållas så höga som möjligt. Visserligen är det sant, att prisen på arbete, likasom prisen på hvarje annan vara, betingas af förhållandet mellan tillgång och efterfrågan; men åtgärder finnas dock, hvilkas vidtagande eller underlåtande kan utöfva ett mycket stort inflytande på den ena eller den andra af dessa faktorer eller på dem båda. Vi hafva just vid denna riksdag att behandla förslag såväl från Kongl. Maj:t som från enskilde motionärer, hvilka på detta förhållande kunna komma att utöfva en icke ringa verkan.

I dessa nu senast nämnda viktiga frågor, liksom i flertalet andra, äro industriidkarne och det rörliga kapitalets egare de naturliga målsmännen för arbetarne. Skulle nu förhållandet vara sådant, att så viktiga intressen som handel, industri och näringar hade en tillräcklig andel i vår nuvarande representation, skulle således det skäl för sträckets nedflyttande, som jag hemtat från nödvändigheten att representera arbetarnes intressen på ett kraftigare sätt än hittills, i betydlig mån förfalla. Men så är, såsom herrarne veta, icke förhållandet. Gå herrarne igenom listan på Andra Kammararens ledamöter, finna herrarne lätt, att af Kammararens 204 medlemmar äro måhända 25

Om ändring i representanter för dessa stora intressen; af Första Kammarens 136
14 § Riksdagsledamöter representera knappast flere än 35 desamma. En af de största
olägenheterna af den nuvarande representationen är, enligt min
ordningen.
(Forts.)

tanke — jag tvekar icke att uttala det — att åt ett enda, och äfven stort intresse, jordbruksnäringens, en så stor öfvervigt är inrymd i representationen. Jag ser ingen annan möjlighet att vinna rättelse härutinnan än att uppflytta de 144,000 valmän, hvarom motionären N:o 1 talat, öfver strecket. Men när jag så gör och sålunda förordar detta förslag, så sker det icke till följd af någon afvoghet mot jordbruksintresset, icke heller till följd deraf, att jag icke skulle hysa full aktning för det stora i detta intresse eller för dess målsmän, utan det sker därför, att jag anser, det ingen politisk öfvermakt, huru väl den än må vara styrd, kan undgå att i längden leda till förtryck. Min åsigt är derföre den, att, om vi kunde på något vis bilda en nödig motvigt mot denna öfvermakt, vi skulle handla till fromma för det hela. Detta är orsaken, hvarföre jag understödt och ännu understöder det föreliggande förslaget.

En värd talare på karlstadsbänken anförde såsom hufvudsakligt skäl mot detta förslag att de, som äro sysselsatte hela sin tid med omsorger om och arbete för sitt dagliga bröd, icke kunna hafva tillfälle att förvärfva vare sig politisk insigt eller politisk tjenstbarhet. Jag vill svara honom dermed, att, man må vara aldrig så mycket sysselsatt, har man dock alltid tid öfrig att känna hvarthän ens eget, välförstådda intresse pekar; och mera behöfves icke för att utföra den valhandling, till hvilken arbetaren nu skulle gifvas rätt.

Samme värde talare förklarade, att Konstitutions-Utskottet bort hafva svarat motionärerne och således äfven mig, som instämt med den ene: »I veten icke, I gode herrar, hvad I begären». Om den ärade talaren varit här tillstädes i afton, så skulle han dock förmodligen känt sig öfvertygad derom, att jag åtminstone öfvertänkt hvad denna begäran innebär. Men, jag skulle i stället vilja till honom och hans meningsfränder i denna Kammare rigta det påståendet: I veten icke hvad I icke begären, hvad I förskjuten, hvad I kasten bort, då I sägen nej till detta förslag; och jag skulle desslikes, i likhet med den ärade talaren på göteborgsbänken, som vädjade till Kammarens flertal, å min sida vilja ställa en vädjan till Kammarens mindretal: männe det icke skulle vara politiskt klokt, likasom det äfven är politiskt rätt, från detta mindretals ståndpunkt, att omfatta det föreliggande förslaget?

Herr J. Andersson i Häckenäs: Då jag såsom ledamot af Konstitutions-Utskottet icke reserverat mig mot Utskottets betänkande i denna fråga, men det oaktadt ändå nu vill förorda de föreliggande motionerna, så vill jag i förbigående upplysa derom, att slutbehandlingen af dessa motioner försiggick i Utskottet under den tid, jag hade permission.

En stor del af de föregående talarne har, såsom jag tyckt mig finna, mera fäst sig vid premisserna i motionerna än vid sjelfva konklusionen. De hafva sökt att dissekera nästan hvarje ord som deri uttalas; men det anser jag för min del vara temligen fruktlöst. Här

är föreslagen en nedflyttning af det politiska strecket för den politiska rösträtten; och detta är, enligt min åsigt, icke blott politiskt klokt, utan det är äfven politiskt rätt.

Jag medgifver visserligen, att hvar man än sätter strecket, det alltid kommer att blifva i viss mån godtyckligt; men, om man icke vill taga bort strecket helt och hållet, så bör det åtminstone nedsättas så långt, att det kan tillfredsställa större delen af dem, som böra vara berättigade att hafva ett ord med i laget vid val af folkets representanter. För min del anser jag, att en sådan nedsättning har föga inflytande till sina verkningar på landsorten i allmänhet; men det stora påtryck, som är gifvet från alla rikets delar af arbetareföreningarne om en utvidgad rösträtt, anser jag vara af den vigt, att man bör fästa sig något dervid, synnerligast som man icke kan beskylla dessa arbetareföreningar i allmänhet att stå på en så låg ståndpunkt i politiskt vetande, att de böra anses politiskt omyndiga. Tvärtom, de hafva i vårt land visat sig från en ganska vacker sida. Jag har för min del således ingen anledning, hvarföre jag icke skulle anse dem fullt ut lika berättigade som andra samhällsklasser att deltaga i val till representanter.

Det har gifvits varningar från åtskilliga föregående talare mot att icke gå för hastigt och obetänksamt till väga vid fråga om ändringar i våra grundlagar, i synnerhet när det gäller en förändring af den beskaffenhet, som här är i fråga; följderna, säger man, kunna blifva vidsträcktare, än vi nu kunna förutse.

Jag medgifver, att man bör vara betänksam i fråga om förändringar, och jag är det måhända allt för mycket i många fall, men dessa varningar gälla lika mycket dem, som sätta sig mot alla förändringar, alla rubbningar i det bestående, som dem, hvilka önska alltför hastiga förändringar; ty förändringar måste likväl ske i den mån man finner sådana berättigade och der kunna de icke medföra någon våda. För min del har jag ännu aldrig funnit, att det varit politiskt rätt eller politiskt klokt att alldeles tillsluta örönen för alla befogade anspråk och att icke medgifva någon förändring i sådana fall som detta; det kan medföra följder, mera oberäkneliga, än om man gifver efter något. Jag anser att, så länge som man icke vill taga bort strecket helt och hållet, det är skäl att gifva med sig så mycket, att några flera af landets invånare blifva valberättigade än de som nu äro det.

Jag anhåller, att Kammaren måtte besluta att förkasta hvad Utskottet föreslagit och antaga Herr Borgs motion. Jag är fullkomligt öfvertygad derom, att denna motion har rättvisan för sig, och det vore äfven efter min åsigt fullkomligt politiskt klokt att fatta ett sådant beslut. Jag vill icke ingå på någon vidlyftigare motivering för denna min åsigt, ty derom är redan tillräckligt taladt af andra; och jag tror också, att hvar och en sökt att göra sig sjelf förvissad om hvad som är klokt och rätt i detta fall.

Jag anhåller om bifall till Herr Borgs motion.

Herr Svensén: Redan under valreformen vid 1863 års riksdag hade reformvännerna uttalat sig för den satsen, att valcensus borde

Om ändring i
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

nedsättas, och man öfverenskom, att siffran borde sättas till 400 kronor. Män, sådane som Hierta och Blanche, ifrade för denna sak, och det var endast af konsiderationsskäl samt på uppmaning af en inflytelserik ledamot i borgareståndet som något förslag i detta syfte då icke framkom. Denne ledamot medgaf väl, att valcensus vore för hög, »men går förslaget igenom», sade han, »så hafva vi nog hopp om att få rättelse i detta fall, och min öfvertygelse är, att inom 10 år efter reformens genomförande rättvisa skall vara funnen». Nu äro mera än 10 år gånnga; och ändå finner Utskottet det icke vara tillräckligt känt, att opinionen i landet är emot nu gällande valcensus. Utskottet förmenar ändå, att ännu icke en mera allmän och kraftig önskan i denna riktning inom landet uttalat sig, det vill med andra ord säga, att man skall vänta med att ändra en dålig lag, till dess man fått se hvad skada den kan göra; men det är ett skäl, som jag finner särdeles skeft.

Det finnes en punkt i Utskottets motivering, som nästan alltid gått igen, då denna fråga varit å bane. Utskottet säger nemligen: »Ej heller bör det förbises, att den nu gällande förmögenhetsgränsen i sjelfva verket dock är satt så lågt, att dess uppnående, äfven oafsedt penningevärdets omisskänneliga benägenhet att falla, icke torde vara förenadt med allt för stora svårigheter för dem bland de nu ej valberättigade, hos hvilka en allvarlig häg att hinna fram till densamma verkliga förefinnes».

Denna motivering skulle jag önska slippa se vidare; den satsen erinrar verkligen om ett yttrande af den franske ministern Guizot på den tid, då han så utmärkt stödde Ludvig Filips tron till dem, som yrkade på större rösträtt: »Skaifen Eder större inkomster, så fån I större rösträtt.» Detta är dock lättare sagdt än gjordt.

På detta rum har en aktad, numera afleden ledamot af Riksdagen, Herr Sven Nilsson i Österslöf en gång yttrat: Vi frukta icke att släppa in våra bröder under strecket uti representationen. Detta ord må utgöra ett svar till de herrar, som vilja begagna såsom ett skräm-skott det påståendet, att mera utsträckt valrätt bland de arbetande klasserna skulle medföra menliga följder.

Jag är villig att sluta mig till den motion Herr Borg väckt och instämmer sålunda med honom.

Herr Hedlund: Ehuru jag icke gerna begär ordet tvenne gånger under samma debatt, har jag likväl denna gång känt mig dertill manad för att bemöta ett och annat af de inkast man gjort mot mitt förra yttrande, då jag icke gerna vill, att de i protokollet skola stå alldeles obesvarade.

Jag har, såsom en framtidstanke, vågat uttala, att jemväl qvinman skulle ega rätt deltaga i allmänna angelägenheter. Detta yttrande har en talare på karlstadsbänken upptagit, visserligen på ett vänligt, skämtande sätt, hvarvid han likväl kastat deröfver en dager, hvars intryck icke bör kvarstå. Såsom ett hufvudsakligt argument häremot anförde denne talare en berättelse från Amerika, om ett besök af en fruntimmersdeputation hos presidenten Hayes. Vi känna, många af oss, denna anekdot, sjef har jag åtminstone hört sagan förr. Då fru president-

skan visade dessa fruntimmer ett väl ordnad hus, kök, skafferi, barn-*Om ändring i*
kammare o. s. v., lät hon dem derigenom tyst förstå den höga upp-¹⁴ § *Riksdags-*
gift i lifvet, som är qvinnan gifven. Men vill man deraf draga den *ordningen.*
slutsats, att de, med hänsyn till sitt uppdrag, gingo sina färde med
(Forts.)
långa näsor, tror jag, att man drager en annan slutsats än man är
berättigad till. Jag tror, att man deraf bör hemta en helt annan lär-
dom, nemligen, att vi icke, för deltagande i offentliga politiska värf,
få försumma våra enskilda pligter. Vi ega icke rättighet dertill, vare
sig såsom embetsmän, industriidkare eller i hvilken annan ställning i
lifvet vi må befinna oss; ty man måste »göra det ena och det andra
icke låta». Men kan mannen uppfylla sina enskilda åligganden, oak-
tadt han deltagar i den del af det politiska lifvet, som kallas repre-
sentativ verksamhet, så kan jag icke inse hvarför ej qvinnan skulle
kunna göra detsamma. Tänk om oss, i förbigående taladt, en annan
situation; låtom oss antaga, att en deputation af damer komme till
drottning Victoria i England och framställde till henne enahanda öns-
kan, som de nyss omtalade amerikanska fruntimmern. Hade då
drottning Victoria i bild för dem framställt samma lärdom som fru
presidentskan Hayes, skulle damerna hafva kunnat svara den ädla
drottningen: »Vi hysa den djupa vördnad och det förtroende till vår
drottning att vi tro, att hon kan uppfylla alla sina åligganden såsom
qvinna, oakadt hon är regerande drottning». Och vi lära väl dock
icke ställa så stora anspråk på rättigheten att utföra valrätt, som
England ställer på henne. Jag kunde gå vidare och hänvisa till andra
Englands mäktiga och kloka regentinnor, men lemna detta å sido.

Vi kunna också tänka oss ett omvänt förhållande emot det, som
man här nyss framställt ironiskt, nemligen att en deputation af mili-
tärer komme till general Grant för att begära en politisk rättighet,
som de förut saknat, och att Grant, efter att hafva visat dem sin ar-
senal och sina kanoner, låte dem gå, om också icke med lång näsa,
likväl med en påminnelse, att de icke skulle sysselsätta sig med det
politiska lifvet, emedan de hade andra åligganden att sköta. Vi kunna
t. ex. tänka oss, att en deputation af prester komme till en statens
ledande man, och finge samma svar som presidentskan Hayes gaf frun-
timmen, nemligen att de, såsom lärare i församlingarne och såsom
ledare af sina stift, hade så heliga pligter att sköta, att de icke borde
deltaga i det politiska lifvet och störas deraf. Med ett ord, samma
argument, som man använder emot qvinnans deltagande i det politiska
lifvet, kan man äfven använda mot många af oss i fråga om våra
enskilda värf. Jag tror derföre icke, att detta argument eger den
kraft talaren på karlstadsbanken velat tillmäta detsamma. Men vi be-
höfva ej tala in abstracto, eller i bilder; *verkligheten* framträder här
med vittnesbörd, som äro mera talande. Vi kunna hänvisa på Elisa-
beth Fry, som omdanade Englands fängvårdsväsen, vandrande omkring
i alla Englands fångelser; men ändock var hon den ömmaste maka
samt moder för en stor skara af barn. Samma rent qvinliga lynne
bevarade miss Mary Carpenter, då hon utfödade den mest uppoffrande
verksamhet, icke blott i England utan äfven i Indien, och medförde
från sistnämnda land det vittnesbörd, att ingen engelsk man eller
qvinna mera än just hon bidragit till att försona Indiens befolkning

Om ändring i med det aflägsna England. Om vi gå till vårt eget land, finna vi der
 14 § Riksdags-
 ordningen.
 (Forts.)
 en Fredrika Bremer, hvars stora verksamhet på det offentliga lifvet icke uteslöt möjligheten för henne att bibehålla sin qvinlighet. Vår stora skaldinna, den af oss alla kända fru Lenngren, var den ömmaste husmoder, men tvekade ej, ehuru hon ironiskt talade om qvinnans deltagande i offentliga värf, att deri sjelf deltaga såsom skaldinna. En mängd fakta på detta område skulle kunna uppräknas, som bevisa, att den högre och ädlare verksamhet, som qvinnan inom familjen eger, icke behöfver utestänga henne från offentliga värf. Jag vill dock nu endast erinra, att jag icke har talat om qvinnans valbarhet, utan blott om hennes valrätt; och i det hänseendet vidhåller jag min uppfattning, att, om qvinnan finge deltaga i t. ex. valen till folkombud vid riksdagen, skulle valen komma att ske från en i allmänhet mera moralisk och samvetsgrann ståndpunkt, än som nu mången gång är fallet. Detta är allt hvad jag med min af Herr Rundgren klandrade framställning i förmiddags velat säga, väl vetande, att det behöfves lång tid, innan en sådan åsigt kommer att göra sig politiskt gällande, men tillika att, om ett träd skall uppspira, fröet dertill dock måste långt förut nedläggas.

Jag ber nu att, medan jag ännu har ordet, och med en vänlig anhållan till min yrkesbroder från Helsingborg, att han därför icke må anse mig hafva fallit honom i embetet, få upptaga till besvarande några anmärkningar, som blifvit rigtade mot honom från karlstadsbänken och uplandsbänken. Det har af min ärade vän på karlstadsbänken — jag är ledsen, att han icke är här närvarande, ty jag yttrar mig icke gerna mot dem, som äro frånvarande, men jag måste tala emot de argument han använde — yttrats åtskilligt emot motionen, hvilket jag tror mig böra något bemöta. Talaren har velat se en motsägelse mellan två af motionären földa yttranden, då i motionen blifvit sagdt, att förmögenhet och bildning skulle, oakadt den allmänna valrättens utsträckning, komma att behålla sitt inflytande, men deremot i det muntliga anförandet yttrats, att guldets inflytande kunde tåla vid att maka åt sig. Denna motsägelse är dock mycket lätt löst, om man verkligen vill lösa densamma. Vill man söka den rätta meningen i dessa yttranden, skall man nemligen finna, att motionären i det förra fallet talat om förmögenhetens *berättigade*, i senare fallet om dess oberättigade inflytande; detta framgår alldeles otvetydigt af sjelfva andemeningen i hans framställning för hvar och en, som vill taga reda på den, och icke nöja sig med att, som man säger, »rida på orden». Jag står i det fallet helt och hållet på motionärens och reservantens ståndpunkt; jag tror nemligen, upprigtigt taladt, att, åtminstone i vårt land, och vi behöfva icke sträcka våra blickar långt utom vårt lands gränser för att finna, att så är förhållandet äfven annorstädes, kommer en utsträckning af den politiska valrätten att ej blott bibehålla utan måhända till viss del äfven utsträcka förmögenhetens inflytande, det berättigade inflytande nemligen, som förmögenheten bör hafva, men deremot hindra det oberättigade, att upphäfva sig till andras målsman, utan att ega den härför erforderliga, viktiga befogenheten: förtroendet. Den, som fungerar på basen af ett val, fungerar nemligen på basen af ett förtroende; och den, som mottagit ett sådant, vet väl hvilka

förpligtelser som häraf följa. Jag tror, att vi alla här församlade känna med oss det djupa ansvar, som ligger i detta förtroende, och att vi kanske mången gång skulle tänka och handla annorlunda, om vi visste, att vi icke behöfde taga hänsyn till våra valmäns önskingar och kraf, eller till det förtroende, som kallat oss hit. Det är detta förmögenheten skulle komma att få underkasta sig i följd af valrättens utsträckning, och detta till förmån för sig sjelf.

Den ärade talaren på upplandsbänken, till hvars föredrag vi alla lyssnade med fägnad, ty det måste erkännas, att det sprakade af qvickheter omkring honom, har äfven haft åtskilligt att erinra mot den värde motionärens yttrande, och sökt göra sig lustig på hans bekostnad. Han talade, bland annat, om att motionären yttrat, att en sak väl vore förnuftig, men att den, det oaktadt, genom sina följder skulle väcka missnöje hos svenska folket, hvaraf talaren på upplandsbänken drog den slutsatsen, att motionären sagt svenska folket vara ett oförnuftigt folk. Jag hade dock trott, att den ärade talaren borde hafva studerat logiken så mycket, att han förstode, att denna slutledning icke är fullt riktig. Ty det kan ju hända, att man kan motarbeta en förnuftig tanke, utan att derföre behöfva anses oförnuftig. Det kan ju finnas andra orsaker än oförnuft till, att man kan vara emot en teoretiskt riktig och logiskt förnuftig sats, t. ex. den, att man är fångad i en fördom eller i ett visst gammalt föreställningssätt; och det kan sålunda dröja en tid, innan en verkligt förnuftig tanke hinner genomtränga ens medvetande. Sådant kan väl den svenska befolkningen vara underkastad, så väl som andra folk och hvarje individ särskildt, den ärade talaren på upplandsbänken icke undantagen.

Den ärade talaren har, bland andra ämnen till glädje, äfven haft roligt åt den jemförelse, som den ene af motionärerne gjort mellan den tillfälligheten, att en person har så och så stor inkomst, samt den, att han väger så och så många pund, eller är så och så många fot lång. Jag medgifver, att jemförelsen är något hvad man kallar *drastisk*; men den kan dock mycket väl sägas. Eller manne ej tillfälligheten af ett arf, som gifver mig 800 kronors inkomst, kan ställas fullt i jembredd med den tillfälligheten, att jag fått 6 fot i längd eller vissa pund i vikt — mången har för det ena gjort lika litet som för det andra. En annan sak är, det medgifver jag gerna, om jag genom ärligt och idogt arbete bragt mig sjelf upp till denna inkomst, men det finnes ingen distinktion i detta fall uti lagen angifven. Den ärade talaren yttrar vidare, att han, likasom den anspråkslöse talare, som nu har ordet, under en lång tid, ända till sitt 40:de år, var underkastad politiskt omyndighetstillstånd, men att han aldrig deraf kände sig förtryckt. Så långt är jag med honom lika. Men han gick längre i blygsamhet än jag, då han sade, att de allmänna ärendena sköttes lika bra honom förutan. I den delen är jag olika med honom; så långt sträcker sig ej min blygsamhet.

Slutligen ber jag att få upptaga ett argument från den ärade talaren till höger om mig. Han inlät sig på betraktande af konsekvenserna af personlighetsprincipen, och framhöll oegentligheten deraf, att en ädel, förmögen, begåfvad qvinna, en författarinna — jag, för min del, går så långt, att jag anser hon kan vara begåfvad utan att

Om ändring i
§ Riksdags-
ordningen.
 (Forts.)

Om ändring i vara författarinna — att denna ädla qvinna skulle få sitta inne i vagnen utan rösträtt, under det att hennes kusk sutte på kuskbocken med rösträtt. Men det är just för närvarande förhållandet, att, om kuskfär 800 kronor i lön — och det bör den ädla qvinnan icke neka honom — så har *han* rösträtt, men icke *hon*. Och hvarföre? Jo, emedan man i dessa 800 kronor vill finna högre kvalifikationer, högre intelligens hos denne kusk, än hos henne, som sitter inne i vagnen. Då accepterar jag hellre den princip, som skulle gifva *henne* denna rätt tillsammans med honom.

14 § Riksdagsordningen.
(Forts.)

Samme ärade talare vädjade till en viss krets bland oss, att vi skola tänka på vår maktställning och de uppgifter vi hafva att fylla, och således icke släppa ifrån oss denna makt förr än vi fyllt dessa våra uppgifter.

Det fägnar mig, att den ärade talaren förstätt att uppskatta vigten af denna makt. Äfven jag inser, att vi hafva ganska många uppgifter att fylla. Vi hafva att få bort grundskatterna, hvilket jag önskar; vi hafva att ordna försvaret, hvilket jag också önskar; att införa rättvisare beskattningsförhållanden m. m.

Sådana höga uppgifter vill jag icke underskatta, och jag skulle sålunda kunna ställa mig på den ärade talarens ståndpunkt och säga: låtom oss icke släppa ifrån oss vår makt. Men jag har icke eu så sjelfvisk uppfattning af landtmannapartiets ställning, och detta af det skäl, att jag anser ingen makt vara bestående, den der icke hvilat på rättvisans grundval. Om den samhällsklass, hvarom han talade, icke kan säga: samma frihet, samma utvidgade rättigheter, som vi fordra för oss sjelfva, dem tveka vi icke att äfven gifva åt de djupa lagren under oss, då är denna samhällsklass' maktställning svag eller blir åtminstone svag; och då man mot oss, som nu intaga denna ställning — jag vågar verkligen säga oss — vänder denna förebräelse, att vi icke skulle vilja låta de djupa lederna komma i åtnjutande af de rättigheter, som utgöra vår styrka och vår ära, när, säger jag, man mot oss rigtar en dylik förebräelse, då bör man åtminstone icke på samma gång vädja till vår sjelfviskhet och uppmana oss, att vi skola vara rädda om vår makt. Det är just ur den synpunkten, att den samhällsklass, som nu har makten, icke bör efterlikna andra maktägande deruti att, af farhåga för att förlora sin makt, icke vilja öfva rättvisa, det är äfven ur den den synpunkten jag förordar en utsträckning i den politiska rösträtten.

Jag har förut yrkat bifall till motionärernes framställning, men som man gjort mig uppmärksam derpå, att ett sådant beslut icke komme att leda till afsedt resultat, vill jag nu, med Herr Talmannens tillåtelse, i stället yrka återremiss, på det Konstitutions-Utskottet, om frågan dit återkommer, må kunna gifva förslaget en formulering, som är egnad att lättare bringa frågan till sin lösning.

Herr C. A. Larsson: Då jag är den ende af denna Kammares ledamöter, åtminstone af de med mig liktänkande, som deltagit i behandlingen inom Konstitutions-Utskottet af förslaget till vår nuvarande Riksdagsordning, såväl vid 1862—1863 som vid 1865—1866 årens riksdagar, så har jag ansett mig icke böra underlåta att begagna detta

tillfälle att ge min åsigt i den föreliggande frågan till kända. Visser-^{Om ändring i}ligen finnes här en medlem af Kammaren, som då äfven var ledamot^{14 § Riksdags-}af Konstitutions-Utskottet, men han var då och är, efter hvad jag i^{ordningen.} förmiddags kunde höra, ännu en af mina skarpaste motståndare; det^(Forts.) är nemligen dåvarande ledamoten af preteståndet, numera biskopen öfver Karlstads stift Rundgren.

Redan då vid frågans behandling inom Utskottet gjorde en och annan det spörsmålet: hvarföre är väl inkomsten af 800 kronor just den rätta för att medföra politiska rättigheter; men då fick man till svar, att, då det icke kunde anses tillständigt att en vaktmästare hade lika rösträtt med presidenten i det verk han tillhörde eller en länsman lika med sin landshöfding, och då på den tiden ingen vaktmästare eller länsman hade högre lön än 700 kronor, så sattes strecket vid 800 kronor. Detta var det hufvudsakliga argumentet för bestämmandet af siffran 800 kronor, som man nu kallar godtycklig, men som alldeles icke tillkommit af något godtycke utan på grund af en mycket fin politisk beräkning. För öfrigt ansåg man sig äfven nödsakad att visa åtskilliga konsiderationer för de två första stånden, som eljest aldrig skulle gått in på ständsrepresentationens upphäfvande. Nog insåg man då, lika väl som nu, att en 400 kronors karl kan vara lika förständig som den som har 800 kronors inkomst, och man ansåg äfven att en kronas skatt af den som har 400 kronors inkomst i proportion är lika dryg som 5 kronor af den som har 800 kronor, samt att den senare kan mycket lättare komma ut med att betala 5 kronor än den förre med att betala 1 krona. Men skälet, hvarför man icke då genast ville gå så långt ned som till 400 kronor, var just det herrarne nyss hörde. Nu har emellertid landtmannapartiet kommit öfverens om att godkänna streckets nedflyttning till 400 kronor, och detta icke så mycket derför, att denna streckets nedflyttning kommer att medföra något så betydande resultat, som icke mera för att en gång för alla göra slut på de hotelser, som man från åtskilliga håll utslungat mot landtmannapartiet, att vi regera med jernhand, men vänta, vi skola nog skaffa er på halsen ett rent demokratiskt parti. Nu hör jag visserligen till min fögnad, att vi lära komma att få vänta rätt länge på verkställigheten af detta hot, ty, efter hvad Herr Casparsson nyss lät förstå, så lär intelligensen icke vara benägen att släppa lös denna farliga buse, som utgöres af den stora klass, som icke har mera än 400 kronors inkomst. Samme Herr Casparsson talade också om att äfven han större delen af sitt lif tillhört antalet af de politiskt omyndige och förklarade mycket blygsamt, att han var lika glad då, som när han vid redan uppnådda 40 år fick politisk rösträtt. Jag tillåter mig dock till honom ställa den enkla frågan: var han icke lika klok och förständig under de 15 år, från 25 till 40 år, då han icke hade rösträtt, som efteråt? För min del är jag alldeles öfvertygad om, att han då var både raskare och förständigare än han någonsin på gamla dagar kan vara. Således bevisar hans sats alldeles icke något af hvad den skulle bevisa. Visserligen finnes det naturer, som äro mycket anspråkslösa, men att man kan hinna uträtta mera om man får representationsrätt vid 25 år, än om man får denna rätt först vid 40 år lär väl vara

Om ändring i klart för hvar och en. Äfven detta är en omständighet, som vid denna
 14 § Riksdagsfrågas bedömande icke får förbises.

(Forts.)

Här klagas så ofta öfver att de mindre bemedlade klasserna söka att undandraga sig att erlägga sin tribut till kronan. Man påstår till och med, att fastighetsegare i det fallet handla oredligt och man gifver dem många fula epitet för att de icke skatta nog. Men om man gifver dessa arbetare rösträtt, så skola de nog också, om det finnes någon politisk lifsgnista hos dem, försöka att betala denna krona till staten, för att få begagna sin rösträtt. Derigenom skulle staten också göra en ganska betydlig ekonomisk vinst, om icke så mycket på landet, så skulle åtminstone bevillingen i städerna genom en sådan utsträckning af rösträtten höjas ganska mycket. Man har också såsom skäl för sina betänkligheter mot denna reform anført, att det visat sig liknöjdhet på landsbygden vid riksdagsmannaval, det vill säga att de klasser, som nu hafva makten i sina händer att tillsätta politiska män, icke begagnat sig deraf mer än till en viss låg procent. Någon kraftigare sporre till att härutinnan åstadkomma förbättring torde dock icke finnas än att utsträcka rösträtten till dessa många arbetare, som nu sakna rösträtt; ty man kan vara fullt öfvertygad om, att hvarken hemmansegaren på landet eller fabrikanten i staden skola tillåta sina torpare eller gesäller gå att välja riksdagsman utan att åtminstone sjelfva följa med, och man har således då en garanti för att det blir lifigare i valkretsarne.

Jag vill nu icke uppehålla Kammararen med något långt tal, ehuru jag ännu kunde hafva mycket att säga. Emellertid tror jag, att frågan åtminstone inom denna Kammarer borde vinna bifall, och yrkar således bifall till Herr Borgs af de fem reservanterne biträdda motion.

Herr Hedin: Herr Talman! För att icke göra något svårare intrång i den muntra sinnesstämning, i hvilken Kanumaren tyckes befinna sig, lofvar jag att fatta mig mycket kort.

Konstitutions-Utskottets föreliggande betänkande synes mig lämpligen hafva kunnat utrustats med ett litet motto, nemligen de orden: har ni hört den förr, slutorden i berättelsen om den vidtberömda skinnpelsen, som stöttes och blöttes eller kanske blöttes och stöttes och hängdes på en dörr. Det måtte varit från detta alster af folkhumorn — jag menar icke pelsen, utan berättelsen — som Konstitutions-Utskottet hemtat den litterära ur bilden för dess manér, när det går att yttra sig om misshagliga grundlagsförslag. Det är evigt samma, enahanda visa, kort visserligen, men derföre ej synnerligt vacker. Om de öfriga Utskotten skulle fatta sin af grundlagen anvisade uppgift på samma sätt som Konstitutions-Utskottet, då synes mig, att man visserligen skulle vara rätt befogad att påstå, det den grundlagens föreskrift, som man ännu hittills funnit välbetänkt, nemligen att ärendena skola undergå Utskotts behandling, innan de företagas till afgörande i Kamrarne, vore förfelad, onödigt och onyttigt. Ty ingen lärer väl kunna påstå, att ett ämne af den stora vikt och betydelse, som frågan om utsträckning af den politiska rösträtten, hvilken nu föreligger, genom detta Konstitutions-Utskottets betänkande erhållit någonting, som i någon mån kan kallas en verklig utredning, eller att ett i någon mån

giltigt svar på denna fråga framgår ur de motiv, som af Utskottet Om ändring i
 anförts. Konstitutions-Utskottet har inskränkt sig till några få all-¹⁴ § Riksdags-
 männa satser, hvilka vi hört förut. Det vore då åtminstone väl, om ordningen.
 dessa allmänna satser, som för öfrigt synas mig stå i litet eller intet
 förhållande till den väckta frågans sakinhåll, i och för sig sjelfva
 eller såsom sådana vore någorlunda hållbara, men jag betvivlar att så
 är fallet. Konstitutions-Utskottet yttrar, till exempel, att man bör hafva
 erhållit en fullständig erfarenhet om en samhällsinstitutions verkningar,
 innan man skrider till att vidtaga några förändringar i samma samhälls-
 institution. Här kunna i sanning tillämpas de ord, som af represen-
 tanten på karlstadsbänken i förmiddags rigtades till Konstitutions-
 Utskottets reservanter: I, gode herrar, I veten icke hvad I begären.
 Fullständig erfarenhet om verkningarne af en samhällsinrättning —
 när får man den? Man får den på sin höjd först då, när denna
 samhällsinrättning blifvit historisk, i den mening att den blott tillhör
 häfderna, men ej längre någon närvarande verklighet; först och knap-
 dast då. Finnes någon, som ännu sett de fullständiga verkningarne
 af den samhällsinrättning, som kallas ständsrepresentationen? Enligt
 min tanke fortfara verkningarne af densamma ännu. Det skulle kan-
 hända till och med icke vara alldeles omöjligt att uppvisa ett och
 annat spår af dessa verkningar i den debatt, som i dag här förts.

Konstitutions-Utskottet säger också, att det icke kan vara nödigt
 att utsträcka valrätten derföre att det, enligt valstatistiken, visat sig
 att intresset för valen hos de nuvarande valberättigade ännu är ganska
 ringa. Om på den tiden ständsrepresentationen lefde, och då man
 agiterade för en representationsförändring, någon hade kommit och sagt
 till de orepresenterade: »det finnes icke något behof hos Er att få den
 rätt, I äsken, ty en mångårig erfarenhet visar, att intresset för del-
 tagandet i valen till borgare- och bondestånden är ganska ringa», så
 förmenar jag, att de dåvarande representerade skulle haft fullt fog att
 svara: »min herre, ni är icke rätt snäll!»

Konstitutions-Utskottet — för att öfvergå till en annan allmän
 sats — kommer också tillbaka till det bekanta påståendet, att erfaren-
 heten ännu är för kort för att besluta sig för en förändring. Detta
 är en af dessa allmänna satser, om hvilka jag inledningsvis yttrade,
 att de icke stå i någon som helst relation till det verkliga sakinhållet
 af den praktiska reformfråga, som är å bane. Vi hörde detta argu-
 ment anföras, när den nya representationen hunnit en ålder af 8 till
 10 år. Vi höra det äfven nu, när den tillvuxit i ålder och kanske
 äfven i andra egenskaper. Vi komma förmodligen att få höra det,
 när den blifvit $\frac{1}{4}$ sekel gammal. Hvar är då gränsen?

När en huld försyn förunnat Konstitutions-Utskottet vid denna,
 såsom vid föregående riksdagar, en särdeles rymlig och mycket litet
 anlitad arbetstid, vill det synas mig som borde Utskottet hafva kunnat
 besluta sig för att taga en till detsamma hänskjuten fråga af denna
 betydelse något mindre lätt. Det hade kanske icke varit för mycket
 begärdt, att Utskottet, aflägsnande sig från de allmänna satsernas
 — hvilket här vill säga ungefärligen detsamma som de allmänna fra-
 sernas — område, hade sökt något intränga i hvad jag nyss kallade
 det faktiska innehållet af den praktiska frågan. Utskottet skulle hafva

Om ändring i kunnat underrätta oss om de verkningar af de å bane bragta reformförslagen, som kunna förutses och i faktisk form uttryckas. 14 § Riksdagsordningen. Utskottet skulle hafva kunnat upplysa oss om, huru mycket antalet »väljare» inom landet skulle, genom antagande af motionärernes förslag, komma att ökas; huru denna tillökning komme att fördela sig på stad och landsbygd; huru saken komme att ställa sig inom vissa, såsom exempel tagna, valdistrikt i olika delar af landet; och huru den föreslagna förändringen, med deraf följande tillökning af väljarnes antal, skulle komma att influera på den politiska rösträttens fördelning på de särskilda förmögenhetsklasserna. Dermed skulle Utskottet hafva utträtt något gagn, medan deremot det föreliggande betänkandet tjenar till intet. Konstitutions-Utskottet skulle, med en sådan utredning, hafva bidragit att öka den allmänna politiska bildningens kapital af vetande. Man skulle då fått något att diskutera; och kanske Utskottet dermed hade vunnit den fördelen, att få några af vännerna till den politiska rösträttens utsträckning på sin sida. Utskottet skulle då hafva följt föredömet från andra länder. När man i England för tolf år sedan diskuterade den underhus-reform, som, när alla omständigheter tagas i betraktande, skulle, sådan den beslöts, kunna kallas en revolution i jemförelse med den förändring, som här är föreslagen, visste man icke blott vid det slutliga afgörandet, hvilket, såsom bekant, i hufvudsak skedde år 1867, att antalet väljare i Storbritannien, hvilket femton år förut, enligt 1851—52 årens vallistor, uppgick till 1,200,000, skulle komma att ökas med 1,100,000 personer, utan man hade äfven under hela den långvariga behandlingen af ärendet, på hvarje dess stadium, vetat hvilket inflytande det eller det amendementet skulle komma att utöfva i fråga om väljarnes antal m. m. Detta synes mig vara ett lämpligare sätt att gå till väga, än att, såsom nu skett, komma med ett upprepande af dessa gamla, många gånger förut hörda visor, af hvilka ingenting inhemtas, ingen öfvertygas eller lärer något.

För min del är jag öfvertygad om, att den nuvarande grunden för den politiska rösträtten i längden icke är hållbar, och att de, som nu så mycket frukta för en utsträckning af den politiska rösträtten, och hvilkas åsigt jag är så villig som någon att respektera, inom kort skola inse och erkänna omöjligheten af att, äfven med bästa vilja, bibehålla den sådan den är. Detta skall man inse, om icke förr, åtminstone då, när vi, i stället för att vidlyftigt tala, börja att på allvar praktiskt gripa oss an med den så mycket omordade skattereformen — jag menar reformen af jordbeskattningen och i sammanhang dermed af bevillningsbeskattningen. Så mycket synes mig sambandet mellan frågan om beskattningsreformen och den om den politiska rösträtten hafva framträtt redan i detta ögonblick, att icke ens det af de nu föreliggande förslagen till utsträckning af den politiska rösträtten, hvartill flere yrkat bifall, kan, åtminstone icke lämpligen, antagas i den form, hvori det nu af motionären framstälts. Redan år 1875 väcktes af en ledamot af Första Kammaren motion om, att det bevillningsfria inkomstbeloppet skulle höjas från 400 till 500 kronor, d. v. s. att inkomst, icke uppgående till 500 kronor, skulle vara bevillningsfri. År 1876 väckte den ärade representanten från Bara härad en motion om, att detta bevillningsbelopp måtte höjas till 600 kronor; och en

motion af samma innehåll är vid denna riksdag väckt af en ärad representant på stockholmsbänken. Det synes mig otvifvelaktigt, att det endast är en tidsfråga, när detta yrkande skall vinna framgång. I det utlåtande, som Öfverståthållareembetet i Stockholm afgifvit öfver förberedande skattejemkningskomiténs betänkande, har framhållits, att i Stockholm största delen af den bevilling, som påföres för inkomst under 600 kronor, måste afskrifvas. Om nu detta förhållande i någon mån har sin likhet inom någon större del af de öfriga kommunerna, så måste vi förmodligen snart blifva ense om att höja det bevillningsfria minimum till nyssnämnde, äfven nu föreslagna siffra, 600 kronor. Och om så skulle ske, hvad betydde då en sådan förändring som den af motionärerne föreslagna?

I ett annat hänseende har jag äfven en invändning att göra emot motionerna. Mig förefaller det nemligen, att det angelägnaste behofvet egentligen är att utvidga den politiska rösträtten för dem, hvilka hafva sådan rösträtt på grund af bevilling för inkomst af kapital eller arbete. Deremot synes mig icke samma skäl tala för en sådan utsträckning för dem, som erlægga fastighetsbevilling. Om vi jemföra den inkomst och det bevillningsbelopp, som för fastighetsegaren grundar politisk kvalifikation, med det som grundar en sådan för dem, hvilka skatta för inkomst af kapital eller arbete, så veta vi väl, att skillnaden är mycket stor, att anspråken äro mycket olika. Utan tvifvel måste derföre, vid denna frågas lösning, tagas i betraktande den politiska rösträtten å den ena och skatteväsendet å den andra sidan. Om man en gång vill skrida till en allvarsam reform af beskattningväsendet, måste man således äfven rubba de grunder, som för det närvarande äro lagda för den politiska rösträtten.

Emellertid, vi, som önska en utsträckning i större eller mindre mån af den politiska rösträtten, vi låta oss icke vederläggas genom sådana argument som de af höglofliga Konstitutions-Utskottet använda, vi låta oss ej vederläggas af några allmänna fraser. Detta är en praktisk fråga, som tarfvar en statistisk belysning. Kan Utskottet med en sådan vederlägga oss, då gifva vi oss fangne, men icke förr. Å andra sidan kunna vi ej heller begära, att de, som stå på en annan ståndpunkt än vi, skola låta slå sig af några af oss utkastade allmänna satser, huru värtaligt de än må framställas.

För min del önskar jag ett positivt uttalande från denna Kammar, i den riktning motionärerne afsett. Jag har derföre tillåtit mig att uppsätta ett resolutionsförslag, så lydande:

Kammaren besluter, att den, i saknad af det för bedömande af rätta måttet för den politiska rösträttens ifrågasatta utsträckning nödiga statistiska material, för närvarande vill, ehuru erkännande det berättigade i motionernas allmänna syfte, låta vid Utskottets hemställan bero, dock under ogillande af Utskottets motivering.

Och tillåter jag mig, Herr Talman, vördsamt anhålla om proposition å detta förslag.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Uti den mörkdande kritik, som den siste talaren uttalade öfver Konstitutions-Utskottets föreliggande betänkande, vill jag med honom till alla delar förena mig. Det vill

Om ändring i
§ Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Om ändring i nemligen synas, som om Konstitutions-Utskottet hade velat undan-
 14 § Riksdags-hålla Riksdagen de upplysningar, som för utredningen af en fråga,
 ordningen. sådan som denna, varit af högsta behof påkallade, möjligen i afsigt
 (Forts.) att ännu någon tid undanskjuta denna viktiga frågas lösning. Men
 ehuru jag således erkänner giltigheten af de skäl, som den siste tala-
 ren anförde mot Utskottets betänkande, kan jag likväl icke komma
 till samma slutsats som han, utan i stället sluta mig till motionären
 Herr Borgs förslag, och vill jag därför angifva några skäl.

Talaren på stockholmsbänken, som först hade ordet, yttrade att
 han vore gysamt stämd för en reform i det ifrågasatta syftet; men
 han yttrade vidare, att han ansåge att vi ännu icke vore framme vid
 tidpunkten för densannas genomförande. Detta erinrar mig om hvad
 samme värde talare yttrade vid åtskilliga tillfällen under, bland annat,
 behandlingen af fjerde och femte hufvudtitlarne. Han sade nemligen
 då, att han ville vara med om att göra besparingar, men icke vid den
 eller de punkter, som föredrogos. Jag undrade då vid hvilket till-
 fälle han skulle finna det lämpligt att vidtaga besparingen och frågade
 honom vid hvilken punkt han ansåg besparingen kunna ega rum, men
 jag fick ej något svar derpå, likasom jag saknade hans understöd vid
 hvarje tillfälle, då besparingar sattes i fråga, och jag föreställer mig
 således äfven nu, att, om man vill draga ut hufvudmeningen af hvad
 den värde talaren yttrat i denna fråga, så innebär den endast, att han
 icke önskar någon utsträckning i den allmänna politiska rösträtten;
 åtminstone kan man af sättet, hvarpå han genomfört sina yttranden
 vid föregående tillfällen i denna Kammare, vara berättigad att draga
 en sådan slutsats.

Den värde ledamoten uttalade sig vidare angående arbetarebefolk-
 ningen i landet på ett sätt, som jag för min del icke kan gilla och
 hvaremot jag å arbetarnes vägnar nedlägger min allvarliga protest,
 och jag hemställer till denna Kammares bedömande, om detta utta-
 lande kan vara lämpligt eller ens berättigadt. Han sade nemligen
 att, derest motionärernes framställningar skulle vinna Riksdagens bi-
 fall, så skulle följderna blifva, att denna klass af svenska medborgare,
 som nu erlagga bevillning till staten, men icke äro politiskt röst-
 berättigade, skulle till representanter vid Riksdagen invälja idealister,
 bränvinsadvokater och dylikt folk. Men, mine herrar, är det från
 våra mindre hemmansegare och arbetare i landet, som en sådan fara
 hotar? Jag tror det icke, och huruvida uttalandet från det hållet var
 illa eller väl valdt, derom skall jag icke yttra mig, det får emellertid
 stå för hans egen räkning. Jag har, för min del, under den tid, jag
 haft äran vara representant i denna Kammare, ofta från samma håll
 vid behandlingen af de stora frågor, som stått på dagordningen, såsom
 till exempel frågan om allmänna värnplikten, om grundskatternas och in-
 delningsverkets afskrifning, hört uttalas den oberättigade förebräelsen, att
 det just skulle vara det nu rådande hemmansegareintresset i Andra Kam-
 maren, som ville kasta bördorna från sig på de arbetande klasserna,
 hvilka icke här äro representerade, och således ej kunna försvara sig
 emot detta intresse. Jag trodde, då jag förut hört dessa uttalanden,
 att från deras sida, som drifva dylika satser, man vid ett tillfälle,
 sådant som det närvarande, äfven hade att påräkna ett allvarligt och

upprigtigt försvar för arbetarne; men jag har, tyvärr, funnit att jag missräknat mig, och det försvar för arbetarne, som har utgått från det hållet, har befunnits vara skenbart. Men den ömhet, man förut uttalat om de arbetande klasserna, skall i dag sättas på ett allvarligt prof i denna Kammare, och vid afgörandet af den föreliggande frågan skall det äfven framgå, hvar arbetarne hafva sina verkliga vänner och försvarare. Jag får dessutom tillägga, att jag aldrig hittills varit ledd af några enskilda bevekelsegrunder och intressen vid de yttranden och yrkanden jag haft i afseende på utjemnande af våra skattebördor, som skulle kunna medföra den verkan, att de arbetande klasserna i landet derigenom skulle komma att oskäligt betungas.

I afseende på den föreliggande frågan, så äro mina åsikter på förhand kända, och de gå i alldeles samma riktning, som motionärerne föreslagit. Det gifves, enligt min uppfattning, endast två principer, som kunna läggas till grund för den politiska rösträtten, nemligen personlighetsprincipen och skattegrunden. Om man stödjer sig på dem, så handlar man åtminstone konsekvent. Beträffande den förra principen, så tror jag icke att allmänna meningen i landet kommit så långt framåt, att tiden ännu kan vara inne, att på densamma bygga några förhoppningar om frågans lösning. Ett kraftigt bevis för den åsigten förefinnes uti arbetareföreningarnes egna uttalanden i frågan genom de petitioner, som från skilda delar af landet ingått till Kongl. Maj:t, och det är ju icke heller ifrågasatt att antaga en sådan princip nu. Hvad åter angår den andra principen, så tror jag, att genom den allmänna rörelse inom det politiska området, som försiggått hos våra arbetareföreningar, frågan, huruvida man bör åt dessa personer, som stå under det så kallade strecket, gifva utsträckt politisk rösträtt, mognat åtminstone så mycket, att det bör vara förtjent af att tagas under allvarligt öfvervägande, huruvida icke sådan rösträtt skulle kunna lemnas åt alla dem, som erlägga bevillning till staten efter 2:dra artikeln bevillningsstadgan, och att det nya representations-skicket dertill icke kan vara för ungt, förefaller mig ganska tydligt. Mitt förslag i denna fråga skulle därför komma att lyda så: »Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man». Detta mitt förslag skulle, derest det antoges, icke komma att, på sätt den föregående talaren anmärkte, inverka på genomförandet af en ny bevillningsförordning, emedan bevillningen i det fallet kunde höjas eller sänkas efter behag. Förslaget skulle endast komma att beröra kommunal-lagarne, och jag tror, att dessa stå i mycket närmare sammanhang med grundlagen, än som är fallet med bevillningsförordningen. Enligt min åsigt borde man således ur de nu föreslagna bestämmelserna för valbarhet stryka ut den gräns, som blifvit bibehållen för fastighetsegare och arrendatorer, och således göra dessa likställda med andra, som skatta till staten och ega rösträtt i kommunens angelägenheter. Den fara, som den siste talaren syntes hysa för en sådan åtgärd, förefaller mig icke vara berättigad. Något sådant förslag föreligger dock icke nu, och jag kan därför icke framställa något yrkande om bifall dertill. Det återstår således icke annat, än att taga något af de förslag, som föreligga. Och då jag anser, att man bör göra

Om ändring i
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Om ändring i
14 § Riksdags-
ordningen.

(Forts.)

ifrågavarande reform samtidigt för landsbygden, som för städerna, men icke ensamt för de senare, så kan jag icke annat än sluta mig till det af Herr Borg framställda förslag, ehuru jag erkänner, att det samma icke går så långt, som jag skulle önskat, och på samma gång innebär en stor orättvisa emot dem, som ega eller på arrende innehafva mindre fastigheter så väl i stad som på landet. Men såsom en opinionsyttring tror jag emellertid, att det steg, som han föreslår, rätt gerna kan af Kammaren tagas, då det går i den rätta riktningen.

Man har varnat oss för att gå in på detta förslag, och man har i sådant afseende framhållit exempel på skräckbilder, som skulle vara föranledda af den politiska rösträttens utsträckning, från Frankrike, Danmark och Norge. Ja, mine herrar, dessa exempel må man gerna uppställa för oss; men jag vill fråga, hvilka äro de, som i dessa länder framkallat de olyckliga striderna, så väl emellan folken inbördes som mellan regeringarne och landets inbyggare, och som föranlett dessa folk till att taga sådana, för sagda land profeterade, olyckliga steg? Männe det är de, som hålla igen vid och motverka alla berättigade önsknningar, som framställas vid reformarbetet på jemlikhet och rättvisa i beskattningen och likställighet på det politiska området? Eller de, som vilja gå dessa önsknningar ett litet steg till mötes och på samma gång sakta men säkert bringa detta reformarbete framåt, så att den allmänna meningen i landet blir tillfredsstäld, och i förevarande fall göra dem, som stå under strecket, nöjda? Jag tror, att de exempel, historien lemnar, skola bära vittnesbörd derom, att med några mindre eftergifter, i främsta rummet från regeringarnes och vidare från representationens sida, skulle dessa olyckliga katastrofer, som skakat länderna, hafva förekommit. Därföre bjuder klokheten en sansad representation att icke dröja med lösningen af en fråga som denna till den tid, då det kan heta: för sent.

Talaren på karlstadsbänken yttrade, att vi icke visste hvad vi gjorde, i fall vi ginge in på föreliggande förslag. Jag får deremot anmärka, att jag, för min del, fullkomligt vet hvad jag gör och är beredd att därför bära ansvaret, och jag tror mig kunna påstå det samma om dem i Kammaren, som i frågan dela samma mening som jag; ty vi, som dagligen umgås med arbetarne i våra hem, och vid deras sida deltaga uti arbetet, samt vid samma bord med dem dela våra måltider, och ej sällan med dem dela samma bädd; vi känna desse redlige arbetare, kanhända mera än någon annan, och jag är förvissad om, att desse arbetare icke skola göra vårt land någon skada, om de komma in i representationen, och har således icke för dem någon fruktan, åtminstone så länge man icke går våldsammare till väga än mitt förslag innehåller. Jag tror icke heller, att vi kunna hafva något skäl att beklaga oss öfver de arbetare, som redan kommit in i representationen, och jag tror icke det är hvarken lämpligt eller berättigadt, att i Kammaren uttalas sådana ord om dem, hvilka här blifvit fällda på förmiddagen. Således är jag fullt medveten om hvad jag gör, då jag röstar för den politiska rösträttens utsträckning och drager konsekvenserna derur.

Det är märkvärdigt, att, då det förut varit tal om den kommunala rösträttens utsträckning på landsbygden, har man ställt sig mot detta

af fruktan för landsortsbefolkningen i politiskt afseende, men utan att hysa någon fara i detta fall, har man alltid gifvit med sig, då förhållandet rört städerna. Nu återigen har man ansett rösträttens utsträckning för städerna vara så farlig, att derigenom bränvinsadvokater, idealister och socialister skulle komma att representera svenska folket vid riksdagarne, men en utvidgad rösträtt för landet anser man icke vara så farlig. Detta är en besynnerlig inkonsequens, som jag icke kan förstå. Man använder skäl då man tycker dem passa, utan att vara så nogräknad, om de äro af någon betydelse eller ej. Jag, för min del, hyser icke någon fruktan hvarken för arbetarne på landet eller i staden, utan jag har till dem det största förtroende, såsom jag redan förut sagt.

En talare har yttrat, att vi icke behöfva vara rädda för, att socialismen skall vinna insteg i vårt land, så länge vi icke hafva i representationen andra element än dem vi nu hafva, och detta af det skäl, att jorden i vårt land är delad på så många händer. Hans yttrande kan väl ej förklaras på annat sätt, än att för den mindre jordegaren har landet ingenting att frukta i detta afseende. Jag tror han har rätt, och, om detta är förhållandet, som jag medger att det är, föreställer jag mig, att han går in på mitt förslag, som just vill lemna åt denne mindre jordegare politisk rösträtt, och om man skall draga ut konsekvensen af talarens kritik öfver den föreliggande frågan, framgår deraf, att följderna skulle blifva, att vi äfven få en nedflyttning i det så kallade strecket på den skala, som är uppställd för valbarhet till Första Kammaren, så att ännu flere af de mindre hemmansegarne kunde vinna inträde i representationen. Om man derigenom kan motverka socialismen, hoppas jag, att han äfven skulle vara sinnad att biträda ett sådant förslag, och jag erkänner, att det är ett fel i det förslag, som nu föreligger, att, när man vill nedsätta strecket för Andra Kammaren, man icke samtidigt gör det äfven för den Första. Det kan icke bestridas, att skälen kunna vara lika starka för en förändring i ena som andra fallet, men jag föreställer mig, att, om man tager det ena steget nu, deri icke skall ligga något hinder för, att man kan taga det andra en annan gång.

När jag nu yrkar bifall till det af Herr Borg framlagda förslaget, är det icke därför, att jag är nöjd med detsamma, utan emedan jag önskar, att Kammaren skall afgifva sitt yttrande i en bestämd riktning, som för framtiden kan tjena till opinion i frågan. Om man återremitterade betänkandet, blefve ju följderna, att Konstitutions-Utskottet åter kommer med en anmälan, att, då Första Kammaren godkänt Utskottets förslag, frågan för denna riksdag har fallit, och jag vet icke hvad man vunne härmed. Det är därför jag anser en återremiss icke tjena någonting till, utan vill, att Kammaren nu skall uttala sig i en bestämd riktning, och det gör den, om den bifaller Herr Borgs motion, till hvilken jag anhåller om bifall.

Häruti instämde Herr *Olof Andersson* i Lyckorna.

Herr *Wigardt*: Under förmiddagen har af flere talare blifvit framhållet såsom skäl för att icke bifalla Herr Borgs motion, dels att

Om ändring i de större egendomsegarne då skulle komma att helt och hållet domi-
 14 § Riksdags-nera valen till Andra Kammaren, dels att i denna Kammare då skulle
 ordningen. komma att inrymmas sådana personer som bränvinsadvokater och deras
 (Forts.) vederlikar. Jag beklagar, att sådana ord framkommit; ty detta är verk-
 ligen för mycket sagdt mot såväl landets som städernas arbetare, åtmin-
 stone mot de arbetare, som skulle få till staten betala skatt för en inkomst
 af 400 kronor, om strecket nedsattes så lågt. Åtminstone på landet fin-
 nas många arbetare, som hafva lika mycken förmåga att sköta riksdags-
 mannakallet, som de äro humana och pålitliga, kanske lika många som
 de, hvilka stå öfver strecket och äro uppskattade till en inkomst af 800
 kronor. Jag för min del kan, som sagdt, icke annat än protestera mot
 sådana yttranden som det, att i Kammaren skulle komma att inrym-
 mas så uselt och dåligt folk som bränvinsadvokater och dylika. Så
 skulle icke blifva förhållandet, åtminstone hvad angår landsbygden;
 de arbetare som der stå under strecket äro lika humana, dugliga och
 pålitliga som de, hvilka stå öfver det. För egen del är jag synner-
 ligen tacksam mot Herr Borg därför, att han framkommit med sin
 motion och äfven mot de öfrige reservanterne. Det är beklagligt att
 här få höra sådana yttranden, som det talaren på karlstadsbänken fälde,
 att Utskottet hade bort svara dem, som kommit fram med dessa två
 motioner, att de icke visste hvad de begärde. Jag vill i stället citera
 ett svar, som åt samme ärade talare här i dag förut gifvits af en annan
 talare. Jag tror för min del, att, såsom en ärad talare på östgöta-
 bänken yttrade, det vore både rätt och politiskt klokt att bevilja röst-
 rätt åt sådana, som skatta till staten för en inkomst af 400 kronor;
 frågan torde ändå icke länge kunna undanskjutas. Islossningen före-
 går våren.

Jag erinrar mig i denna fråga, hurusom, om jag minnes histo-
 rien rätt, de mot Filip den andre af Spanien förbundna holländska
 staterna valde till fälttecken ett skepp utan segel och styre med öfver-
 skrift: »Man vet icke, hvart ödet förer». Jag tror för min del, att
 det icke är godt att säga, huru det kan komma att gå, om dessa per-
 soner, som nu äro under strecket, tillerkännas valrätt. Men i Första
 Kammaren kunna snart inkomma andra element, och då kanske tiden
 är icke långt borta, innan man måste bevilja dessa under strecket
 stående valrätt och valbarhet. För min del ansluter jag mig till Herr
 Borgs motion.

Herr Borg: Jag ber Kammaren om ursäkt därför, att jag, trots
 de starka ropen å proposition, ännu en gång begär ordet. Det sker
 endast för att i största korthet i anledning af talarens å uplands-
 bänken mot mig rigtade repliker yttra några få ord.

Jag hade icke trott, att min motion var så alltigenom förvänd,
 som den, enligt denne talares omdöme, lärer vara, men jag får trösta
 mig med, att många upplyste män både från land och stad, hvilkas
 omdömen jag högt aktar, icke funnit den så oresonlig.

Den ärade talaren tycks anse motionen för en nära nog sociali-
 stisk och kommunistisk eldbrand. Jag får på det varmaste protestera

mot, att något sådant ligger deri, och för öfrigt, om så skulle varit, har väl Herr Casparssons glänsande strålbud redan släckt denna eldbrand, så att både han och andra torde kunna sofva lugnt.

*Om ändring i
§ 14 S Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Hvad angår den ärade representantens uppfattning af en utsträckt rösträtts vådor, hvilka han sökte visa genom exempel från Frankrike, Danmark och så vidare, skulle ett bemötande häraf fordra en vidlyftig historisk utredning, som här naturligtvis icke kan vara på sin plats. Jag ber blott att få för min del protestera mot hans uppfattning, att valrättens utsträckning skulle varit orsaken till de hvälfningar, olyckor och strider, dessa länder genomgått. Enligt min uppfattning är det trots den allmänna rösträtten dessa tilldragelser inträffat, och deras orsak har varit de fordna privilegierade klassernas intriger och hat mot den allmänna rösträtten och mot folkets berättigade anspråk på frihet och politiska rättigheter.

Jag ber också att få förklara, att jag, i likhet med den värde representanten, hyser stor och liflig aktning för mitt fosterland och dess utmärkta del i världshistoriens arbete, fastän jag önskar, att det för framtiden måtte kraftigare arbeta för att dess ärofulla forntid måtte fortsättas af en lika ärofull framtid och det ej minst genom att bereda rättslösa medborgare rättighet att deltaga i det offentliga lifvet.

Medan jag har ordet, vill jag ock begagna tillfället att göra en liten gensaga mot ett yttrande af representanten på karlstadsbänken. Han sade nemligen, att de danska demokraternes politik måhända ytterst och i första rummet ledes af den tanken, huru de skola kunna bibehålla sina platser inom Riksdagen och icke undanträngas af andra. Jag anser detta yttrande vara ovärdigt en parlamentarisk församling och det höga embete, talaren bekläder.

Samme talare citerade med afseende å motionärerne ett yttrande: »I gode herrar, I veten icke hvad I begären». Jag vill ock sluta med att citera ett bibelspråk, nemligen ett yttrande, som af den store mästaren användes till den tidens skriftlärd: »Himlens tecken kunnen I förstå; hvi förstån I icke äfven tidens tecken?»

Öfverläggningen var slutad. Efter det Herr Talmannen upptagit de gjorda yrkandena, som afsågo dels bifall till Utskottets hemställan, dels att, med afslag å nämnda hemställan, det grundlagsändringsförslag, Herr Borg i sin förevarande motion framlagt, måtte antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, dels återremiss, dels slutligen bifall till det af Herr Hedin under öfverläggningen framställda förslag, gaf Herr Hedlund till känna, det han afstode från sin begäran om återremiss. I anledning häraf gaf Herr Talmannen propositioner allenast å de öfriga yrkandena; och fann Herr Talmannen propositionen på bifall till Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes samt företogs, sedan till kontraposition antagits bifall till Herr Borgs motion, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd så lydande voteringsproposition:

Om ändring i 14 § Riksdagsordningen. Den, som bifaller hvad Konstitutions-Utskottet hemställt i utlåtandet N:o 3,

(Forts.)

Den, det ej vill,

röstas Ja;

röstas Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, beslutat, att det af Herr F. T. Borg i motionen N:o 61 framställda grundlagsändringsförslag skall antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

Omröstningen försiggick och utföll med 83 ja mot 82 nej; i följd hvaraf Utskottets hemställan bifallits.

Sedan utgången af voteringen för Kammaren tillkännagifvits, anmälde Herr *Lind* reservation mot det sålunda fattade beslutet.

§ 2.

Om tillägg till 18 § Riksdagsordningen. Föredrogs Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 4, i anledning af väckt motion rörande tillägg till 18 § Riksdagsordningen.

Berörda motion, afgifven inom Andra Kammaren af Herr *Pehr Ericsson* i Vik (motionen N:o 72), innehöll det förslag, att Riksdagen måtte för sin del besluta följande tillägg till nyssnämnda paragraf:

»I de valkretsar, der det omedelbara valsättet begagnas, åligger det valförrättaren att kungöra valet minst fjorton dagar före dess hållande.»

Utskottet hade hemställt,

att ifrågakarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter uppläsning af denna hemställan yttrade

Herr *Åbergsson*: Då den nu föreliggande frågan icke är af någon större politisk betydelse eller kan jämföras med den fråga, som förut i dag behandlats, och då tiden är långt framskriden, skall jag söka fatta mig så kort som möjligt; men jag kan icke underlåta att angående Konstitutions-Utskottets utlåtande yttra ungefär samma omdöme, som en talare nyss fälde om Utskottets behandling af den närmast föregående frågan. Jag anser nemligen, att Utskottet icke lyckats åstadkomma en fullständig utredning af saken. Utskottet påstår å sidan 8 i sitt betänkande, att 18 § i vår Riksdagsordning innehåller bestämmelser om den tid, inom hvilken omedelbara val skola kungöras, och att denna bestämmelse vore så tydlig, att en domare till och med skulle kunna dömas till ansvar, i fall han icke handlade i enlighet med Utskottets åsigt i detta hänseende. Det förvånar mig, att Utskottet icke sökt upplysning om Högsta Domstolens uppfattning af detta lagstadgande, och jag ber att i det afseendet få nämna, att det

finnes ett prejudikat från 1869, der Högsta Domstolen godkänt ett omedelbart val, som icke var kungjordt förr än sex dagar före dess anställande. Domhafvanden i Hedemora domsaga hade nemligen utsatt nämnda val inför kommunalstämmornas ordförande till den 21 Augusti 1869. I en sockenkyrka upplästes kungörelsen först den 15 Augusti eller sex dagar förut. Hos Konungens Befallningshafvande klagades öfver valet bland annat på den grund, att förrättningens kungörande allenast sex dagar före valet »vore stridande både mot lag och sed, då ärendet ingalunda kraft någon skyndsamhet». Konungens Befallningshafvande fann besvären icke förtjena afseende och yttrade i motiven till detta beslut, bland annat, att omedelbar valförrättning »finge ega rum innan nästa Söndag efter den, då kungörelsen vore afsedd att uppläsas, om än det vore önskligt och lämpligen kunde fordras, att i vidsträcktare valkretsar ett längre rådrum de valberättigade lemnades». Detta Konungens Befallningshafvandes utslag blef af Högsta Domstolen fastställt, dervid fem ledamöter bildade pluraliteten. Två ledamöter voro af skiljaktig mening och ansågo tiden för omedelbart vals kungörande böra vara densamma, som för kungörande af kommunalstämma och allmän rådstuga. Sålunda finna vi, att i Högsta Domstolen gjort sig gällande den åsigten, att någon bestämd tid för omedelbara vals kungörande icke finnes stadgad, och att två af dess ledamöter hyst den åsigten, att sådan tid verkligen skulle finnas stadgad och vara densamma, som för utlysande af kommunalstämma finnes bestämd. Konstitutions-Utskottet har funnit en tredje tid vara i lagen afsedd. Utskottet yttrar nemligen, att »om någon valförrättare utan att särskilda omständigheter göra sådant nödigt, skulle låta kungöra ett omedelbart val senare, än ske bort, derest det varit medelbart, sådant icke bör tillskrifvas någon otydlighet i Riksdagsordningen, utan oförstånd eller bristande nit vid dess tillämpning, derför, likasom för hvarje annan embetsförseelse, valförrättaren är underkastad ansvar». Detta är, som sagdt, ett tredje sätt att lösa frågan. Angående tiden för medelbara vals utlysande stadgar 18 § Riksdagsordningen, att »elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet». Vidare är föreskrifvet, att för kallelse till elektorsval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma är stadgadt, det vill säga att kungörelse derom skall uppläsas minst en vecka derförut — alltså hafva vi der 14 dagar. Kommunalstämmans ordförande behöfver naturligtvis också någon tid för att vidtaga åtgärder till elektorsvalets utlysande, antagligen minst åtta dagar, och följaktligen torde i allmänhet domhafvandens kungörelse om medelbart val böra vara i kyrkan uppläst minst tre veckor före valet. Nu anser Utskottet, att valförrättaren bör låta kungöra ett omedelbart val minst lika lång tid förut, som skulle der till användas, »derest valet vore medelbart», således minst tre veckor förut. Då det sålunda visat sig, att trenne olika sätt att tolka grundlagen i detta fall gjort sig gällande och, bland dem, Högsta Domstolens åsigt synes vara motsatt Utskottets, kan det då ens vara tänkbart, att en domare skulle kunna fällas till ansvar för underlåtenhet att iakttaga en tidsbestämmelse, som icke i lagen återfinnes och hvarom så olika åsikter yppats? För min del anser jag det vara af ganska

Om tillägg till
18 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Om tillägg till stor vigt, att en bestämd tid i detta fall blefve stadgad, ty eljest kan
18 § Riksdags- det lätt hända, att trassel uppstår, såsom det också verkligen inträffat
ordningen. i Norra Helsinglands domsaga, på sätt den ärade reservanten omtalat.

(Forts.)

Der utfärdades kungörelsen den 10 September och upplästes i några kyrkor den 15 i samma månad. Valet skulle hållas den 20, således fem dagar efter kungörelsens uppläsande. I sistnämnda förhållande läg ingen olaglighet, då, på sätt förut är omnämndt, Högsta Domstolen i ett annat fall förklarar ett val vara lagligt, hvilket förrättades sex dagar efter kungörandet; men det af reservanten omförmälda riksdagsmannavalet upphäfdes förmodligen på den grund, att valförrättaren icke afsändt kungörelsen i så god tid, att den hunnit fram till alla kyrkorna: valet blef nemligen icke alls kungjordt i fyra kyrkor. Det måste emellertid erkännas, att det är ganska illa, att ett riksdagsmannaval på landet kan, enligt Högsta Domstolens utslag uti det af mig förut refererade målet, företagas fem eller sex dagar efter kungörelsens uppläsande i kyrkan. Det är knappt tänkbart, att valmännen på så kort tid skulle hinna få reda på, att valet skall ega rum, ännu mindre på något sätt bereda sig på, hvem de böra utse till riksdagsman. Det är således här icke fråga blott om en formsak, utan om en sak, som är af ganska stor vigt för valmännen, nemligen att det må ställas så, att de ordentligt kunna begagna sig af sin valrätt. Jag tager mig därför friheten instämna med motionären i hans förslag om ett tillägg till ifrågavarande § af följande lydelse: »I de valkretsar, der det omedelbara valsättet begagnas, åligger det valförrättaren att kungöra valet minst fjorton dagar före dess hållande».

Utskottet framhåller såsom skäl för sitt afstyrkande, att det under stundom skulle vara fördelaktigt, att ingen viss tid härvidlag är stadgad, då t. ex. särskild skyndsamhet vid riksdagsmannaval är af nöden, och valet sålunda måste anställas endast helt kort tid efter dess kungörande. Detta skulle ifrågakomma uti de i §§ 51 och 95 Regeringsformen omförmälda fall, då riksdag skall sammankallas af konung, regent eller statsråd eller genom kungörelse af rikets hofrätter. Men i dessa fall skola ju icke nya val anställas till hela riksdagen, om också ett eller annat särskildt val kan behöfvas. Valen äro i allmänhet på förhand undanstökade, och Riksdagen har allenast att på grund af den allmänna kungörelsen sammanträda.

Utskottet åberopar vidare, att förslag, af enahanda syfte med det nu föreliggande, blifvit vid flere föregående riksdagar af båda Kamrarna nästan utan meningsbyte afslagna; och Utskottet skulle i denna stund kunna härtill lägga det skälet, att Första Kammaren i dag utan meningsbyte bifallit Utskottets hemställan. För min del är jag af den tanken, att detta afslag utan meningsbyte varit en följd deraf, att Utskottet hvarken nu eller vid föregående tillfällen lemnat en fullständig utredning af saken, hvartill ovilkorligen hört en redogörelse för huru grundlagen i detta fall verkligen tolkas af den högsta domaremakten, en sak, hvarom Utskottet icke synes hafva tagit någon notis, eftersom Utskottet icke ens omnämmt, att frågan varit före i Högsta Domstolen.

Slutligen ber jag att få tillägga, att frågan om rätta tolkningen af 18 § Riksdagsordningen äfven utgjort föremål för undersökning

utaf Professor Rydin i hans afhandling om svenska Riksdagen. Han säger der, att i afseende på den tid, som bör förflyta emellan kungörelsen i kyrkorna och valet, har Riksdagsordningen ingenting föreskrifvit, utan är detta öfverlemnadt åt hvarje valförrättares eget omdöme. Det synes mig olämpligt att låta saken sälunda vara beroende af hvarje valförrättares omdöme. Jag tror visserligen, att domhafvanden i de allra flesta fall se till, att kungörelserna om valen ske i rättan tid. Men omständigheter kunna inträffa, som göra det omöjligt att en längre tid före valet utfärda kungörelsen, och det torde därför vara nödvändigt, att i lagen finnes stadgad en minimitid, inom hvilken valet måste vara kungjordt.

Om tillägg till § Riksdagsordningen.
(Forts.)

Utskottet motsätter sig i början af sitt utlåtande motionärens förslag, emedan det afser ändring i en af de lagar, som utgöra »grundvalen för samhällsskicket» och som icke böra utan synnerlig varsamhet ändras. Men här är icke fråga om rubbning af samhällets grundvalar, utan endast om en nödig reglementarisk föreskrift. Det må vara, att domare i fråga om tolkning af lagen, som ju ofta kan vara ganska otydlig, måste vara hänvisade till jurisprudensen, men då det gäller reglementariska föreskrifter kunna de hafva anspråk på, att dessa göras tydliga, så att t. ex. en domare ej må behöfva studera långa afhandlingar eller läsa Riksdagens utskottsutlåtanden, för att veta, huru han bör förfara, då han skall utfärda en kungörelse till ett riksdagsmannaval.

Jag yrkar för min del bifall till motionärens förslag.

Med Herr Abergsson förenade sig Herrar *Hübinette*, *Åke Andersson* och *C. A. Larsson*.

Herr P. Eriesson: Såsom skäl för afslag å min motion anför Utskottet, att för vidtagande af ändringar i de lagar, hvilka företrädesvis kunna sägas utgöra grundvalen för samhällsskicket, kräfves en synnerlig varsamhet. Jag har ej föreslagit någon förändring af 18 §, utan blott ett tillägg, som skulle bestämma inom hvilken tid ett omedelbart riksdagsmannaval skall kungöras, ty derom finnes uti nämnde § ej någon föreskrift. Finnes derom någon föreskrift, så skulle en valförrättare ej tillåta sig att utlysa valet blott fem dagar före dess hållande, hvilket likväl skett, såsom synes af den uti reservationen intagna kungörelse. För kommunalstämma är föreskrifvet, att den skall kungöras 14 eller minst 8 dagar förut; men då ett riksdagsmannaval är lika viktigt, ja långt viktigare än en kommunalstämma, så borde väl ett sådant val kungöras minst fjorton dagar förut.

Då man känner hvilket trassel åstadkommes, och huru flere hundra dagsverken måste förspillas, för det en valförrättare ej i tid kungör valet, hvarigenom ett nytt val måste hållas, inser hvar och en, huru nödvändigt det är att uti ifrågavarande hänseende få en bestämd föreskrift, hvarför jag yrkar bifall till min motion och afslag å Utskottets hemställan.

Friherre Nordenfalk: Att intagandet i 18 § Riksdagsordningen af en bestämmelse i det syfte, motionären föreslagit, måhända icke

Om³tillägg till 18 § Riksdagsordningen. (Forts.) vore olämpligt, vill jag för min del gärna medgifva. Men dermed är ingalunda sagdt, att man vid hvarje litet tillfälle, då behovet af ett förtydligande tyckes göra sig gällande, genast skall vara färdig att lappa och ändra grundlagen. Också har såväl Konstitutions-Utskottet som Riksdagen vid många föregående tillfällen visat en tydlig obenägenhet emot ett sådant förfaringssätt samt framhållit, att bestämmelsen i 38 § Riksdagsordningen derom, att *endast högst nödiga och nyttiga ändringar* i grundlagen böra af Utskottet föreslås eller tillstyrkas, må noga iakttagas.

Hvad nu beträffar motionärens utgångspunkt, så har det af honom framhållits, att det riksdagsmannaval, om hvilket han i motionen nämnt, verkligen blef utlyst så kort tid som fem dagar förut. Men samma val blef också, på grund af framställd anmärkning häröfver, ogilladt och nytt val företogs. Den förste ärade talaren har emellertid påyrkat, att det af motionären här framlagda förslag nu måtte förklaras hvilande till vidare grundlagsenlig behandling. Samme talare har dervid sökt förringa Konstitutions-Utskottets motskäl; och hvad Utskottet anfört om att, enligt § 51 och 95 Regeringsformen, särskild skyndsamhet vid riksdagsmannaval stundom kan vara af nöden, har han bemött dermed, att så synnerliga betänkligheter icke borde kunna uppstå dervidlag, ty det kan väl vara möjligt, att ett eller annat val kunde behöfva förrättas, men att i de fall, nämnda § angifver, valen i allmänhet torde vara »undanstökade». Detta kan ju möjligen vara fallet; men om en del återval icke vore undangjorda, så uppstår ju den svårighet, som Utskottet dervidlag framhållit. Det föreslagna tillägget till 18 § Riksdagsordningen är därför, enligt min tro, icke i dess nuvarande form lämpligt.

Vid genomgående af Riksdagsordningen har äfven jag stundom gjort ett och annat observandum, der jag trott mig finna förändringar lämpligen kunna göras; men då jag samvetsgrant frågat mig: äro dessa förändringar *högst nödiga och nyttiga*, har jag måst svara mig: nej! Icke heller kan jag finna, att sådana förhållanden här föreligga, som göra en förändring oundgänglig, och hemställer jag därför, att Kammaren, i likhet med Första Kammaren, måtte godkänna Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Engman, hvilken jemte Herr *Bäckström* inom Utskottet reserverat sig mot föreliggande utlåtande, anförde: Det är visserligen sant, att frågan förfallit genom Första Kammarens beslut, men jag kan dock icke underlåta att yttra några ord till försvar för min reservation.

Jag har nemligen icke öfvertygats af den diskussion, som fördes i Utskottet, ej heller af Utskottets tryckta betänkande, att motionen vore öfverflödig. Tvärtom finner jag det af motionären föreslagna tillägget till 18 § Riksdagsordningen i högsta mätto nödigt. Genom den föreslagna förändringen skulle man nemligen vinna säkerhet därför, att herrar domhafvande icke utsatte riksdagsmannaval endast 5 dagar förut, såsom det nyligen skett i Helsingland, och som haft till följd, att nytt val måst anställas. — Man må resonnera huru mycket som helst — det kvarstår dock klart för mig, att 18 § Riksdagsordningen

icke innehåller ett ord om tiden för kungörande af de omedelbara valen, utan handlar endast om elektorsval; vid dessa senare val skall tillämpas kommunallagarnes föreskrift, att kallelse dertill skall utfärdas minst 14 dagar förut, eller, der ärende fordrar skyndsam behandling, inom kortare tid; men jag kan icke finna, att detta gäller äfven om omedelbara val. Hvad som rörer sådana val finnes angifvet i 16 § Riksdagsordningen, men der talas ej ett ord om huruledes det skall tillgå vid kungörande af dessa val.

*Om tillägg till
18 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Således, och då man har ett så färskt exempel — dertill jag skulle kunna foga än flera -- derpå, att ett val måst omgöras, emedan det kungjorts alltför kort tid förut, så är det åtminstone för mig tydligt och klart, att det af motionären föreslagna tillägget till 18 § är af behovet påkalladt, och yrkar jag derföre afslag å Utskottets betänkande och bifall till min reservation.

Det tjenar numera visserligen icke, då Första Kammaren redan bifallit betänkandet, till annat än en opinionsyttring, men den kan hafva sin nytta med sig då, såsom jag förmodar, förslaget snart återkommer.

Herrar *Joh. E. Johansson* och *Sven Magnusson* instämde med Herr Engman.

Herr Bäckström: Såsom synes af reservationen, har jag instämt med Herr Engman; ty jag har aldrig kunnat finna, att 18 § Riksdagsordningen kunnat vara tydlig och klar för herrar domare. Inom Utskottet gjorde sig den åsigten gällande, att, om en domare icke kungör ett omedelbart val lika tidigt som om det varit medelbart, sådant var att betrakta såsom tjenstefel. Såsom man finner, förekomma emellertid gång efter annan fall, der ett omedelbart val blifvit af vederbörande domhafvande för sent utlyst, hvilket förhållande torde hafva sin grund deruti, att domhafvandena icke anse hvad som gäller i afseende å de medelbara valen vara tillämpligt i fråga om kungörande af omedelbara riksdagsmannaval, så att de deraf anse sig vara bundna och rätta sig derefter. Jag tror dessutom, att föreskriften om kungörande af de medelbara valen icke är alldeles så riktig. Det kan lätt hända, att domhafvanden skickar ut kungörelsen sent, och att kömmunalstämman ordförande icke är tillstädes, så att kallelse till elektorsval kan hinna att kungöras inom den föreskrifna tiden af 14 dagar. I likhet med motionären kan jag icke anse annat, än att en bestämd föreskrift i 18 § Riksdagsordningen bör finnas i afseende å tiden för kungörande af de omedelbara riksdagsmannavalen. Om till exempel en krog skall inrättas i en socken, kungöres detta flere dagar förut, men ett så viktigt ärende, som att välja riksdagsman, tycker man sig kunna pålysa samma dag, som valet skall ske. Jag tror icke, att det kan vara rätt att gå så till väga, och då den reform, som här är föreslagen, icke innebär något annat än ett behöfligt ordningsstadgande, vill jag, att 18 § Riksdagsordningen måtte få den närmare bestämmelse, som motionären yrkat.

Jag inskränker mig till att instämma i motionärens yrkande.

Om tillägg till
18 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Friherre Nordenfalk: Jag tillåter mig å nyo hemställa, huruvida det i en fråga af så ringa omfattning som denna kan vara skäl att ens såsom opinionsyttring bifalla ett förslag, hvars ordalag man icke kan fullt gilla. Det är nemligen tydligt, att då ordalagen äro sådana, som motionären föreslagit, dessa skulle komma i kollision med vissa paragrafer i Regeringsformen. Då dessutom redan, genom Första Kammarens beslut, frågan denna gång förfallit, vinnes ju ej heller någonting genom en återremiss.

Herr C. A. Larsson: För min del tycker jag, att de skäl, som den förste talaren åberopat för ett bifall till motionen, äro så talande, att ingen skulle vilja sätta sig emot förslaget. Jag hemställer till den ärade vice ordföranden i Konstitutions-Utskottet, huruvida icke, om han till exempel skulle vara bosatt i Norrland, der de väljande nödgas färdas många mil för att komma till valstället, han skulle finna det både nyttigt och nödigt att ändra detta stadgande, så att han icke skulle behöfva resa till valstället den ena gången efter den andra för att utse en riksdagsman, och derigenom försakats både kostnader och onödiga besvär. Och då man, genom att till 18 § Riksdagsordningen tillägga några så få ord, kan erhålla en tydlig föreskrift i föreslagna afseende, så hemställer jag, att Kammaren måtte uttala sig för förslaget, förvissad som jag är, att, när frågan en annan gång kommer åter före, Första Kammaren skall taga saken mera i ompröfning.

Friherre Koskull: Jag ber endast få fråga Kammaren, om det kan vara skäl att ändra grundlagen i detta afseende. Vi hafva ju vid hvarje riksdag exempel på att från åtskilliga domhafvande utfärdas riksdagsmannafullmakter, som, oaktadt formulär för dem finnes i Riksdagsordningen, äro origtiga och måste kasseras. Jag tror, att under sådana förhållanden vi böra lemna åt hvarje domhafvandes egen omtanke att i detta fall förfara på lämpligaste sätt.

På denna grund önskar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Engman: Det är visserligen sant, hvad Friherre Koskull nys anmärkt. Till och med vid fullmaktsgranskningen innevarande riksdag har det befunnits, att nära 25 procent af fullmakterna voro origtiga, ehuru icke i sådan grad, att de måste kasseras. Men en domhafvande måste väl icke vara så dum, att, om det i Riksdagsordningen föreskrifves, att riksdagsmannaval skola pålysas minst fjorton dagar förut, han icke skulle förstå detta. Jag yrkar fortfarande bifall till motionärens förslag, intaget å sidan 7 i betänkandet och hvilket lyder:

»I de valkretsar, der det omedelbara valsättet begagnas, åligger det valförrättaren att kungöra valet minst fjorton dagar före dess hållande».

Jag anhåller om proposition å detta förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad. Efter det propositioner gifvits enligt de yrkanden, som förekommit, beslöt Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, att det i Herr Pehr Ericssons ifrågavarande motion framlagda förslag om tillägg till 18 § Riksdagsordningen skulle antagas att hvilat till vidare grundlagsenlig behandling.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag.

§ 4.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

	Friherre <i>J. T. Beck-Friis</i>	under 5 dagar från den 23 Mars		
	Herr <i>S. Magnusson</i>	» 8 »	» 24 »	
	» <i>Nilsson</i> i Rinkaby	» 14 »	» 24 »	
	» <i>Johannes Jonson</i>	» 14 »	» 28 »	
	» <i>Ivar Månsson</i>	» 14 »	» 29 »	
	» <i>G. F. Asker</i>	» 14 »	» 31 »	
	» <i>J. A. Sjö</i>	» 14 »	» 1 April	
	» <i>Sam. Johnson</i>	» 14 »	» 1 »	
	» <i>C. Christensson</i>	» 12 »	» 1 »	
	» <i>A. M. Rosenqvist</i>	» 11 »	» 2 »	
	» <i>Johan Jönsson</i>	» 14 »	» 2 »	
och	» <i>Lasse Jönsson</i>	» 12 »	» 2 »	

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 11 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.